

stikkordet

Nr. 2 • 2010 • Utgitt av Norsk Skuespillerforbund

Ansvarlig utgiver: Agnete G. Haaland
Redaktør: Ida Willassen
Trykk: Thure Trykk

Stikkordet kommer ut fire ganger i året
Deadline neste nummer: 23. august

Forside: «Ekteskap på vidt gap»,
Nationaltheatret/Nordland Teater
Foto: Gisle Bjørnebye

NSFs sekretariat:
Daglig leder: Kirsti Camerer
Konsulenter: Inger Karin Zettergren,
Ida Willassen, Johanne Kallhovd

Adresse: Welhavensgate 1, 0166 Oslo
Telefon: 21 02 71 90 Faks: 21 02 71 91
Resepsjonstid: 09:00 - 15:00

E - post: nsf@skuespillerforbund.no
Web: www.skuespillerforbund.no
twitter.com/skuespillerforb
facebook.com/ Norsk Skuespillerforbund

NSFs styre:
Agnete G. Haaland (styreleder)
Olav Kyrresgt. 3, 0273 Oslo
Tlf: 92 05 43 75
agnete@skuespillerforbund.no

Hauk Heyerdahl (nestleder)
Meltzersgt. 3, 0257 Oslo
Tlf: 95 96 60 02
hauk1@mac.no

Yngve Seterås
Sydnesgt. 9, 5010 Bergen
Tlf: 48 14 12 13
seteraas@gmail.com

Toni Usman
Østerlivn. 1, 1185 Oslo
Tlf: 97 19 68 00
toni@toniusman.com

Hilde Olausson
Ladeveien 6, 0275 Oslo
Tlf: 22 52 24 83
o-ho@online.no

Marika Enstad
Maridalsveien 64 D, 0458 Oslo
Tlf: 92 65 23 50
marikae@online.no

Øyvind Brandtzæg
Nygata 11, 7014 Trondheim
Tlf: 91 58 21 60
oyvindbrandtzag@hotmail.com

15

...Kor e' alle heltar hen?

22

... Nei, fildeling er faktisk ikke fairtrade

8

...Deler seieren med kolleger

24

...Reportasjeteater som talerør

26

...Feiret Tsjekhov

Leder	3
Pensjon.....	4
Familievennlige endringer i teateravtalen.....	6
Generalforsamlingen 2010	7
Intervjuet: Gørild Mauseth.....	8
-En seier for anstendighet og folkeskikk	11
Innlegg: Mens vi venter på at det skal gå over	12
Medlemsseminar: Kompromissløse kunstner - hvor er du?.....	15
Piratkopieringens pris	16
Faglig vorspiel tar et steg videre!	20
Kronikk: Fair use, fair trade?.....	21
Reportasjeteater	24
Reisebrev: En pilegrimsreise i Ninas fotspor	26
Historisk hjørne: «Et uløselig problem».....	28
Bokomtaler	30
Hvem er redd for Virginia Woolf?.....	35
Rose og kaktus	36

Hva er framtiden for institusjonsskuespilleren?

ET TEATER UTEN SKUESPILLERE er som en by uten innbyggere – det er dødt. Men hvem er de ensemblene som bebor våre teatre? Et ensemble ved et teater består av de skuespillerne som til enhver tid er ansatt, fast eller midlertidig, ved teateret. Innenfor institusjonsteatrene ble det utført 285,3 skuespillerårsverk i 2009, ifølge NTOs lønnsstatistikk. 170 skuespillere er fast ansatte ved institusjonsteatrene. De øvrige er på stykkkontrakt, åremål og diverse midlertidige kontrakter. Andre er vikarer for fast ansatte som har permisjon.

ARBEIDSMILJØLOVEN ER KLAR: Ordinær drift skal baseres på faste kontrakter. Men heldigvis åpner loven også for at partene i arbeidslivet kan inngå særavtaler. Norsk Skuespillerforbund har derfor som kjent inngått tariffav-

tale med de største offentlig støttede teatrene. Avtalen forplikter teatrene til å ha et minimumsantall fast ansatte skuespillere og et minimumsantall skuespillerårsverk. Dersom teatrene opprettholder denne «brøken», kan de på legalt vis ansette så mange de vil på midlertidige kontrakter. Fordeling ved de ulike teatrene er som følger:

Teater/Minimumsantall skuespillerårsverk/ Minimumsantall faste stillinger:		
Nationalteatret	52	42
Det Norske Teatret	50	35
Oslo Nye Teater	26	21
Den Nationale Scene	34	22
Rogaland Teater	24	19
Trøndelag teater	30	20
Hålogaland Teater	15	8

FOR NSF ER DET VIKTIGSTE å sikre flest mulig skuespillerårsverk. Ansettelsesformen er underordnet dette. Da Nationalteatret ba om at antall fast ansatte skuespillere reduseres, sa NSF nei til dette - etter samråd og møter med kretsen ved teateret.

Av erfaring ser vi at fast ansatte skuespillere er de modigste tillitsmennene. De er dermed vesentlige for å sikre at vi har en viss grad av makt innenfor det hierarkiet som et institusjonsteater er.

Vi ser også at det primært er våre kvinnelige medlemmer som kastes ut av teateret når de nærmer seg førti, dersom de kun er ansatt på midlertidige kontrakter. Men er de fast ansatt - så må de brukes. Og dermed må repertoaret også gjenspeile levde kvinners liv. Til

glede både for både skuespillerinnene, publikum og scenekunsten.

Agnete G. Haaland
forbundsleder

Pensjon

- hvilke alternativer har du som er ansatt ved et teater?

Pensjon har bestandig vært et vanskelig tema. I disse tider er det ekstra komplisert, fordi myndighetene er i ferd med å innføre en ny pensjonsordning fra 2011.

AV KIRSTI CAMERER
DAGLIG LEDER I NSF

Denne artikkelen er myntet på skuespillere som nærmer seg 62 år, og som er interesserte i å vite hvilke alternativer de har når de skal velge hvor lenge de ønsker å bli i yrket.

Det må skilles mellom skuespillere som er født før eller etter 1944 i forhold til pensjonsreformen.

Skuespiller født før 1944:

Her gjelder dagens ordning. Du har i hovedtrekk 3 alternativ: Gå av med AFP, gå av ved oppnådd pensjonsalder på 67 år eller å gå av ved aldersgrensen på 70 år. I vurdering av disse tre alternativene er det viktig ikke bare å se på brutto lønn en vil få utbetalt, men også prøve å få regnet ut forskjellen i netto inntekt.

1. AFP-ordningen

AFP står for avtalefestet pensjon. Denne ordningen gir deg rett til å gå helt eller delvis av med pensjon ved

fylte 62 år. Ordningen sikrer at du får en nettoinntekt som ikke avviker mye fra inntekten du ville fått om du sto i jobb.

Begrensninger ved ordningen er at du i dag ikke kan tjene mer enn kr 15 000 i tillegg dersom du benytter deg av AFP. Du vil også få redusert opptjenings tid i pensjonsordning den dagen du skal gå av med pensjon.

Norsk Skuespillerforbund erfarer at skuespillere som har gått av 50 % med AFP er veldig fornøyde. Inntektsreduksjonen er minimal, og en får en myk overgang til pensjonsalder.

Mange lurer på om pensjonsreformen vil påvirke AFP. I fjorårets lønnsoppgjør for offentlig sektor ble det avtalt at AFP-ordningen videreføres som i dag. Dette gjelder også for teatrene, som i tariffavtale er sikret samme vilkår som i det offentlige.

2a. Alderspensjon ved 67 år

Det vanligste i arbeidslivet er at arbeidstakere går av når de når pensjons-

alder, som er 67 år. Da får alle pensjon fra folketrygden, i tillegg til pensjon fra pensjonssparing gjennom arbeidsgivers pensjonsordning. Hva du vil få i pensjon kan du finne ut ved å gå inn på hjemmesiden til selskapet der du har tilleggspensjon, eller ta direkte kontakt. Arbeidsgiver vil også kunne hjelpe deg her.

2b. Arbeid mellom 67 og 70 år

For å stimulere eldre til å stå lenger i arbeid, ble inntektsprøvingen av alderspensjon til 67-åringer (altså en begrenning av hvor mye du kunne tjene uten å få trekk i folketrygden) avviklet fra 1. januar 2008. For 68-åringer er ordningen avviklet fra 1. januar 2009 og for 69-åringer fra 1. januar 2010. Dette innebærer at alle alderspensjonister fra 2010 kan kombinere alderspensjon og arbeidsinntekt uten at pensjonen blir avkortet.

NB! Dette gjelder bare pensjonen fra folketrygden, ikke pensjonen fra tilleggspensjonsordninger i KLP, Store-

Ingen grunn til panikk, selv om du ikke er «Evig ung»: F.v. Charlotte Frogner, Thomas Bye, Gjertrud Jynge og Frank Kjosås. **Foto: Det Norske Teatret / Espen Tollefsen**

brand, Vital eller lignende.

3. Avgang ved 70 år

I dag er aldersgrensen 70 år, og da har man i utgangspunktet ikke rett til å inneha fast stilling. Det er svært vanlig at skuespillere går av når de når aldersgrensen. Da får du utbetalt pensjon både fra folketrygden og pensjonsordningen du har vært innmeldt i gjennom arbeidsgiver.

Når du er 70, kan du tjene så mye du vil i tillegg til pensjonen uten å bli trukket.

Skuespiller født etter 1944 :

Det innføres i 2011 en ny ordning med fleksibelt uttak av alderspen-

sjon. Du kan da velge å starte uttak av alderspensjon fra måneden etter at du fyller 62 år hvis du har høy nok opptjening. For skuespillere, som er tilknyttet AFP-ordning, vil denne bestemmelsen ikke ha så mye å si.

Det er enklest å søke om fleksibel alderspensjon elektronisk i nettjenesten «Din pensjon» (www.dinpensjon.net), men du kan også sende søknad på papirblankett. Det blir for komplisert her å gi konkrete eksempler, fordi alle vil ha individuelle forskjeller knyttet til arbeidstidens lengde, etc.

Vurderingene i forhold til om en vil gå av med pensjon før aldersgrensen er personlige. For mange vil det være

vesentlig hva konsekvensene blir for økonomien.

Din pensjonsnettside

I januar 2010 lanserte NAV en ny versjon av nettjenesten www.dinpensjon.net.

Her vil du kunne regne ut AFP, og hva du vil få i pensjon ved de forskjellige alternativer nevnt ovenfor. Husk også å ta hensyn til hva skatten vil bli, det vil ligningskontoret kunne hjelpe deg med å regne ut.

Familievennlige endringer i teateravtalen

Årets forhandlingsresultat innebærer blant annet en økning på 2-3 lønstrinn og at skuespillere som tar ut foreldrepermisjon får rett til forlenget åremål.

AV IDA WILLASSEN

Norsk Skuespillerforbunds forhandlingsutvalg 2010 besto av daglig leder Kirsti Camerer, forbundsleder Agnete Haaland, nestleder Hauk Heyerdahl, tillitsvalgt Ingjerd Egeberg og advokat Eirik Djønn. Utvalget kom til enighet i forhandlingene med motparten Norsk Teater- og orkesterforening 21. april.

Elektronisk avstemming

Forhandlingsutvalgets forslag ble sendt til godkjenning hos de av NSF's medlemmer som har arbeidet ved et institusjonsteater i løpet av de siste tre år. For første gang tok forbundet i bruk elektronisk avstemming, og det viste seg at mange valgte å benytte seg av dette allerede det første døgnet et-

ter at avtaleforslaget var sendt ut. De berørte medlemmer som ikke er registrert med e-post, ble tilbudt å stemme vha. vanlig post.

12. april ble stemmene talt opp, og viste at forhandlingsresultatet var vedtatt med 214 mot 10 stemmer.

Tar tida tilbake

Forbundet er særlig fornøyd med ett sentralt punkt i den nye avtalen: Skuespillere på åremålskontrakt som tar permisjon i forbindelse med svangerskap, fødsel eller adopsjon vil nå få forlenget åremålet tilsvarende permisjonens lengde. Det store flertall av skuespillerforbundets medlemmer er frilansere. Som selvstendig næringsdrivende har man ofte begrenset rett til foreldrepenge, og som midlertidig

ansatt på en åremålskontrakt har man tidligere risikert ikke å ha noen jobb å gå tilbake til når permisjonen er over.

– Vi er utrolig glade for at åremålsansatte skuespillere nå kan slippe å bruke permisjonstiden sin til jobbsøking, sier forbundsleder Agnete G. Haaland.

Andre endringer i avtalen:

- Alle skuespillere går opp 2 lønstrinn.
- Skuespillere med 0 års ansiennitet og skuespillere født mellom 1947 og 1948 går opp et ekstra lønstrinn, til sammen 3 lønstrinn.
- Det innføres ekstra kompensasjon ved rolleovertagelse med under 14 dagers varsel.

Det fullstendige forhandlingsresultatet kan lastes ned på våre nettsider www.skuespillerforbund.no under «Aktuelt og fakta».

Ny hovedlønnstabell gjeldende fra 01.04.2010:

Ansiennitet:	0år	2 år	4 år	6 år	8 år	10år	12 år	14 år
VED ANSETTELSE (S1):								
Lønnstrinn	12	13	15	17	19	21	24	29
Årslønn	331 258	335 324	343 937	352 441	361 267	371 431	387 747	420 064
VED STYKKONTRAKT (S2):								
Lønnstrinn	14	15	17	19	21	23	26	31
Årslønn	339 389	343 937	352 441	361 267	371 431	382 237	399 301	432 796

Generalforsamlingen 2010

Generalforsamling i Norsk Skuespillerforbund ble avviklet 30. mai 2010. Johannes Jøner innledet møtet med et inspirerende foredrag om det å jobbe med kunst i skolen.

Styrets årsberetning, årsregnskap, budsjett og mindre endringer i vedtektene til Fond for frilansere (Per Gjersøes fond) ble godkjent av generalforsamlingen. Handlingsplan for 2010 - 2012 ble også godkjent, med et innsendt forslag fra Frilanskrets Østlandet om å pålegge styret å prioritere arbeidet med en ny reklameavtale.

Lovrevisjon:

I forbindelse med inngåelse av ny kontrakt med forvaltningsorganisasjonen NORWACO ble det vedtatt følgende tilføyelse i NSF's lover, § 11 «Forvaltning av medlemmenes rettigheter og vederlag»:

e) Fullmakten som nevnt ovenfor er ikke eksklusiv, det vil si at medlemmer også kan inngå avtale.

f) Norsk Skuespillerforbund eller samarbeidende organisasjon kan påtale eller forfølge krenkelser av medlemmenes verk og prestasjoner.

Valg:

Anne Kokkin og Andrea Bræin Hovig ble valgt inn som nye vararepresentanter til styret. Til stipendkomiteen for skuespillere og dukkespillere ble Bernt Bjørn, Nina Woxholtt og Hedvig Garshol, samt varamedlemmene Ingrid Bergstrøm og Marianne Nielsen, valgt. Hanne Dieserud og Helga Guren går inn i Norsk Skuespillerforbunds vederlagsfond etter Gro Ann Uthaug og Camilla Tostrup, som har sittet i hhv. 7 og 17 år.

Følgende andre medlemmer ble takket for flott innsats for forbundet: Stig Krogstad for fire år som varare-

presentant i styret og syv år som leder for frilanskrets Øst, Frank Kjosås for to år som vararepresentant til styret, Liv Bernhoft Osa og Jan Holden for fire år og Guri Johnson for to år som medlem av stipendkomiteen.

Styret:

Leder Agnete G. Haaland (1999)
Nestleder Hauk Heyerdahl (2009)
Yngve Seterås (2006)
Toni Usman (2006)
Hilde Olausson (2006)
Øyvind Brandtzæg (2007)
Marika Enstad (2007)

Vararepresentanter til styret:

Glenn Andre Kaada (2008)
Andrea Bræin Hovig (2010)
Anne Kokkin (2010)
Guri Johnson (2004)
Markus Tønseth (2009)

Valgkomité:

Kari Ann Grønsund (2010)
Janne Langaas (2009)
Randolf Walderhaug (2009)

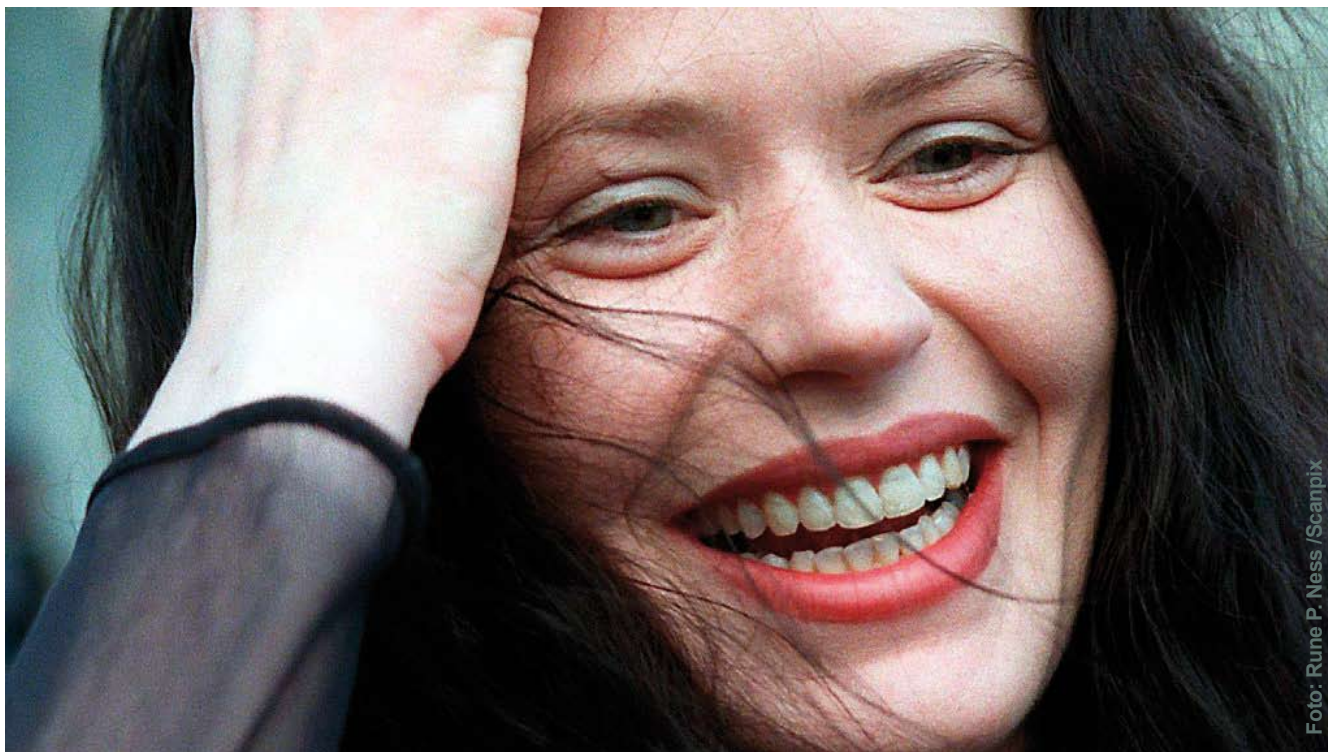
Stipendkomité:

Hedvig Garshol (2010)
med vara Marianne Nielsen (2010)
Nina Woxholtt (2010)
med vara Sigve Bøe (2007)
Stig Krogstad (2005)
med vara Markus Tønseth (2008)
Guri Johnson (2008)
med vara Ketil Høegh (2009)
Arne Reitan (2009)
med vara Ingrid Bergstrøm (2010)

Vederlagsfondet:

Agnete Haaland (styrets representant)
Sigmund Sæverud (1993)
Helga Guren (2010)
Hanne Dieserud (2010)
Thorbjørn Harr (2009)

Deler seieren med alle

Etter tre år og like mange rettsaker kan Gørild Mauseth endelig begynne å leve i nuet, og hennes kolleger kan stole på at det ikke er fritt fram å legge nakenbilder av dem på nettet.

AV IDA WILLASSEN

– Jeg fikk vite det av pressen. En journalist i Dagbladet sendte meg en sms hvor det stod noe sånt som at «nakenbildene av deg har ligger på NRKs nettsider i flere dager. Hvorfor får NRK vise dette, og ikke vi?»

Slik beskriver Gørild Mauseth opp-takten til der som skulle bli en treårig rettsprosess. Siden 2007 har hun ligget i strid med statskanalen, medie-Norges gorilla. Bilder av henne liggende på rygg i et fjell av fisk har prydet hel- og halvsider i nedskjæringstruede papiraviser. Bloggere har latterliggjort henne for ikke å stå for det hun har gjort, kolleger har anklaget henne for å ville fremme sin egen karriere, jour-

nalister har kalt saken hennes «et hån mot ytringsfriheten». Selv har Gørild Mauseth vært ganske stille.

– Noen syns kanskje jeg har sagt for lite, men jeg har helt bevisst valgt ikke å gi intervjuer mens saken pågikk. I en rettsprosess har deltakerne ulike roller, og jeg har måttet spille min. Jus'en har advokaten tatt seg av. Jeg har ikke villet si noe som kunne skade saken, har villet unngå at den ble omtalt som føleri og ikke jus, sier Mauseth.

Føre var

23 år gamle Gørild Mauseth var nettopp ferdig på Statens Teaterskole da hun i 1996 ble tilbudt hovedrollen i Knut Erik Jensens langfilm «Brent av

frost» – et ambisiøst prosjekt som følger hovedpersonene gjennom 2. verdenskrig, etterkrigstida, og Den kalde krigen.

– Jeg skjønnte at særlig kjærlighets-scenen i båten ville trekke oppmerksomhet. Flere kolleger hadde erfaring med anonyme oppringninger og ubehagelige oppslag i pressen som følge av nakenscener. Jeg ønsket derfor en forsikring fra produsenten om at scenen ikke skulle kunne misbrukes – og jeg fikk det.

Mauseth og produsenten gjorde en avtale om at den nå berømte scenen i fiskebåten aldri skulle vises utenom i filmen som helhet. Avtalen har ingen bindende kraft overfor en tredjepart,

media, men den ble respektert. TV2, som eier tv-rettighetene til filmen, har signert på at scenen ikke kan vises utenfor sin sammenheng.

– Man må huske på at dette var før internett – før den digitale revolusjonen hvor alt ble online, legger Mauseth til.

Konflikten

Men i 2007 laget en ivrig regissør i Finnmark lavbudsjettetsfilmen Kill Buljo, som parodierer en rekke kjente filmscener, heriblant samleiescenen i Brent av frost. I forkant av et intervju med regissøren viste NRKs underholdningsprogram Store Studio klipp fra parodien – og fra originalfilmene. Mens skuespillerne i Kill Buljo har på både undertøy og sjøstøvler, ble det fra Brent av frost valgt et klipp som avslutter med å vise Mauseth frontalt naken. Det har senere blitt bemerket at programskaperne må ha jobbet litt for å få tak i akkurat dette klippet, da det ikke fantes tilgjengelig digitalt.

– Før NRK viste dette klippet fantes det ingen stillbilder av selve naken scenen. Filmen var ikke utgitt på DVD. De har gått og kjøpt en VHS, laget en digital kopi, og klippet ut nakenbildene for å vise dem i et underholdningsprogram. De bad aldri om tillatelse til å vise det, fordi de visste at de kom til

å få nei – noe de også innrømmet i retten. Når de visste, og likevel gjør dette, er det et overgrep, sier Mauseth.

– Men hvorfor var det så farlig?

– To sekunder med film er 48 stillbilder. Klippet ble vist to ganger og så lagt ut på NRKs nettsider. Bildene av meg ble tatt ut av sin sammenheng og spredt til nettsider enhver normal person skjønner at det ikke er hel-dig å havne på. Når jeg googlet meg selv, fant jeg plutselig ingenting som handlet om meg som skuespiller, men om sex, fisk – særlig det første. Alt jeg ville, var å få bildene fjernet fra NRKs nettsider. Jeg bad dem om å fjerne det, og jeg bad om en unnskyldning. Det var alt. Jeg hadde aldri trodd at vi kom til å havne i retten. I alle fall ikke i Høyesterett.

«Misjonærstilling er ikke kunst»

Men det kom ikke til noe forlik med NRK. Støttet av Norsk Skuespillerforbund og representert av advokat Eirik Djonne, havnet saken «Gørlid Mauseth mot NRK» i Oslo Tingrett. Der hun vant.

– Jeg vil gjerne understreke hvor viktig forbundet har vært for meg i denne prosessen. Alle bør vite at den medlemskontingenten er verdt hver krone. Vi skuespillere kan være individer

og forhandle høye honorarer så mye vi vil, men den dagen du plutselig er i trøbbel trenger du noen som kan stå fram og fronte deg. Du må stille opp i retten selv, forberede deg og sverge – ja, selvfølgelig – men du får en advokat, du får kyndige mennesker til å representere deg. Det trengs.

...jeg bad om en unnskyldning. Det var alt. Jeg hadde aldri trodd at vi kom til å havne i retten.

Men saken var ikke over med seier i tingretten. NRK anket, og saken gikk videre til Borgarting lagmannsrett.

– I lagmannsretten fremholdt NRK at det jeg gjør i den aktuelle scenen ikke har verkshøyde (dvs. at det ikke kan regnes som åndsverk og dermed ikke har krav på beskyttelse etter åndsverksloven, red. anm.)! Det begrunnet de med at «det utføres en vanlig handling» og at «det ikke engang er noen replikker». Det er snakk om en langfilm, og en rolle jeg har vunnet Amandaprisen for, og så mener de at de kan gjøre som de vil med akkurat den scenen fordi det er så ordinært å ligge i misjonærstilling?!

Absurd eller ikke, lagmannsretten gav NRK medhold på alle punkt. Dermed måtte man ta stilling til nok en anke. Norsk Skuespillerforbunds styre var opptatt av det prinsipielle i dommen, og hva det ville innebære for yrkes-

Med A. Haaland og advokat E. Djonne i Oslo Tingrett. Foto: J. Lynau.

En blid gjeng med Høyesteretts dom i mars 2010. Foto: Ida W.

standen dersom det skulle bli praksis at enkeltscener ikke skulle ha vern på linje med hele åndsverk.

Å leve i fortiden

– Jeg har aldri tvilt på at det ble gjort meg urett. Jeg har hatt stor tillit til advokaten min og til forbundet. Men til tider har det vært veldig tungt. I løpet av rettsprosessen har jeg jobbet, vært sykemeldt, vært gravid, fått barn, vært i permisjon – jeg har måttet sitte i rettspauser med mann og barn på gangen eller ammente på handicap-toiletet. Jeg har vært rasende over å måtte bruke min tid på dette, på fortiden, rasende over tiden som har blitt stjålet fra min sønn, innrømmer Mauseth.

–Men jeg har ikke kunnet vise min frustrasjon og mitt sinne, jeg måtte være saklig. For å ta saken til Høyesterett, måtte

jeg skrive **-Vi har fått satt ned noen milepæler i forhold til hva som kan tillates. Denne dommen deler jeg med alle som trenger den.**

en forklaring på hva jeg som skuespiller faktisk gjør i filmen. Jeg måtte forsvare min rolle og meg selv, ikke bare den jeg er i dag, men den jeg var for fortiden! I «Brent av frost» spiller jeg Lillian fra hun er 16 til hun er ca 70 år. Til sammen har rollen fem replikker. Jeg måtte fysisk forandre meg, avmagres 11 kilo for å få fram den kantete kroppen regissøren gjerne ville at den eldre Lillian skulle ha. Det fysiske er ekstremt viktig i filmen. Men «to act», å handle, er jo det vi skuespillere faktisk gjør. Det var veldig rart å måtte konkretisere og forklare dette på et papir, men det var nødvendig.

Deler dommen med alle

– Jeg er lei meg for at min familie og de som liker meg som skuespiller har måttet tåle de samme slengbemerkningene som meg, og utrolig glad for at vi endelig fikk en avklaring, fortset-

ter Mauseth. For alle anstrengelsene viste seg å gi gevinst: 25. mars 2010 vant Mauseth i Høyesterett, landets øverste domstol. Fire av fem dommere var enige i at de to sekundene med nakenhet ikke var relevant i forhold til saken, og dermed ikke burde vært vist. Saksøkeren selv mener at seieren er noe av det største hun har opplevd:

– Det å vinne i Høyesterett må være som å vinne en Oscar. Da jeg leste Aftenpostens kommentar, gråt jeg en hel dag.

«I tre år har Mauseth kjempet for vern av sitt eget og andre utøvende kunstneres arbeid i tre rettsinstanser. Hun fortjener anerkjennelse og takk fra et stort antall kunstnerkolleger for at hun, med sterk støtte fra forbundsleder Agnete Haaland, har stått løpet ut»

mentente Aftenpostens Torstein Hvattum på kommentarplass 29. mars.

– Nakenhet på film må til, fordi filmen skal gjenspeile det virkelige liv. Men nakenscener er mye mer betenkelig å gjøre nå enn i 1996, fordi bildene med dagens teknologi er mye lettere å misbruke. Vi lever i en digital verden nå, og det krever mye av regelverk og bevissthet fra alle parter. For meg har det vært en positiv opplevelse å se hvilken kraft forbundet har. Vi har fått satt ned noen milepæler i forhold til hva som kan tillates. Denne dommen deler jeg med alle som trenger den. Den står der for fremtiden. Den kan aldri gjøres om.

Utdrag fra Gørild Mauseths skriftlige erklæring til Høyesterett om rollen Lillian og den aktuelle scenen i filmen «Brent av frost»:

«Det var i april...» Det er min første Voice-over/replikk i filmen, og det var bokstavelig talt i april at jeg første gang ble introdusert for denne unge kvinneskikkelsen i Knut Erik Jensens film fra 1996/97.

Jeg hadde møte med regissøren på Flesland flyplass, midt oppi langprøver på Den Nationale Scene i Bergen. Han intervjuet og prøvofilmet. Jeg rødmet og fortalte.

Etter dette møtet fikk jeg tilsendt manus i posten, og tilbud om å spille den kvinnelige hovedrollen i «Brent av frost».

... Mens man som skuespiller leser et manus, har man med seg mange spørsmål som man prøver å besvare. Alle svarene er med på å bestemme om en vil takke ja til rollen. Og mens en leser, dukker det opp overraskelser fra manusforfatterens side. I mitt tilfelle var det kjærlighetsscenen mellom Lillian og Simon som overrasket meg!

Høydepunktet i deres kjærlighetshistorie i historien, hvor de er som lykkeligst. Før alt knuses og fryses, forties og svi-

ket er uunngåelig.

De møtes i en båt på havet.

Selvfølgelig, tenker jeg.

De møtes der himmel og jorden møtes: i havet.

De tar hall, det er fruktbart.

Det er overraskende!

Det er selvfølgelig.

Heller ikke i denne scenen snakker de direkte sammen. Hvilket ville ha vært mye enklere! ... Men da ville scenen vært annerledes. Jeg skulle fortelle noe, og hver bevegelse skulle fortelle alt det jeg ikke kunne si med ord. «To act», å handle. Det er det vi skuespiller gjør. Vi handler mens vi stiller oss til skue.

... Jeg takket ja til hele denne rollen. Jeg forsto at dette ikke var noen vanlig realistisk film. Og det var det som var utfordrende.

Les hele forklaringen på www.skuespillerforbund.no

En seier for anstendighet og folkeskikk

AV AGNETE G. HAALAND OG EIRIK DJØNNE, KULTURADVOKATENE

I Norsk Skuespillerforbund var letelsen stor da Høyesterett slo fast at presse og media er pålagt å vise en viss anstendighet når det siteres fra åndsverk.

HØYESTERETT fastslo at NRK var grovt uaktsomme da de i et underholdningsprogram sendte et haleheng med en frontalt naken Gørild Mausest etter et ellers lovlig sitat. Formålet i programmet *Store Studio* var å vise hvilken filmscene en parodi av samme scene i filmen *Kill Buljo* bygget på. Det formålet var ivaretatt med første del av klippet. De siste sekunder gikk altså «utover det formålet betinger». Selv om NRK var klar over Mausest holdning til bruk av nakenscenen, tok de ikke hensyn til det. De forsynte seg med for mye.

Mausest opplevde at programmet ble lagt ut på nrk.no, og at en person la bilder fra programmet ut på et pornografisk nettsted.

MAUSETH valgte etter lengre betenkningstid å forfølge saken med full støtte fra Norsk Skuespillerforbund. Saken handlet om folkeskikk, anstendighet og retten til ikke å bli krenket. Etter vårt skjønn burde den vært løst med en unnskyldning og en oppreisning. Men NRK ville ikke ha verken

møte eller megling om saken. Derfor ble stevning tatt ut og Oslo tingrett ga Mausest medhold og tilkjente erstatning for økonomisk tap og oppreisning.

Selvsagt kan, og skal, sitat kunne skje av hensyn til diskusjonsfrihet og illustrasjonsformål. Hensynet til vernet for opphavsmenn og utøvende kunstnere på den ene side, veies opp mot samfunnets behov og ytringsfriheten på den annen.

Verken skuespilleren eller forbundet har noe imot dette. Tvert om. Saken dreier seg ikke om at en forfatter eller en skuespiller skal bestemme hva som kan siteres. Lovens grenser bestemmer det. Høyesterett har slått fast hva som ligger i denne lovteksten. Lagmannsretten gjorde ikke det.

NOEN velger å ikke forstå hva dommen innebærer, slik Redaktørforeningens Arne Jensen viste i et debattprogram i NRK etter at dommen falt. Han spissformulerte at redaksjonene må ringe Høyesterett for å finne ut hva som er lov å sitere fra.

Å påberope at dommen krenker ytringsfriheten er selvsagt ikke riktig. Dommen hindrer ikke sitat eller filmsitat, men lovens grenser må overholdes. Det er ingen menneskerett å vise eller se en splitter naken skuespiller utenfor visning av filmen som sådan. I alle fall må det foreligge et formål innen god skikk og det må ikke siteres mer enn formålet betinger. Hadde NRK vært i tvil, kunne de jo bare ha spurt!

DETTE burde Redaktørforeningen være i stand til å skjønne. Selv redaksjonell frihet må ha grenser som skal sikre at de som omtales ikke blir di-

- Å påberope at dommen krenker ytringsfriheten er selvsagt ikke riktig. Dommen hindrer ikke sitat, men lovens grenser må overholdes.

rette krenket.

Aftenpostens Torstein Hvattum har oppfattet Høyesteretts dom helt presist og skriver i en kommentar 27.mars at dommen først og fremst er et signal om at pressen til enhver tid må tenke nøye gjennom begrunnelsen for å forsyne seg av kunstneriske arbeider i sin nyhetsformidling. Advokatene Arne Ringnes og Camilla Vislie ser også begrensningene i generell rekkevidde i en kronikk i Dagens Næringsliv 29.3.

DET ER selvsagt ikke riktig at Høyesteretts endelige dom i denne prinsipielt viktige saken gir urimelig stramme grenser. Det virker absurd når NRKs advokat kommenterer dommen med å si at han ønsker å fremme den for Menneskerettsdomstolen i Strasburg.

Dette er en internasjonal domstol som flommer over av viktige saker om tortur, forfølgelse av journalister, grove krenkelser av ytringsfriheten, forfølgelse av opposisjonelle samt mange andre alvorlige menneskerettsovergrep. Vi synes NRK skal skåne Menneskerettsdomstolen for å beskjefte seg med denne saken. Det handler om sitatrettens grenser - ikke grenseløs ytringsfrihet.

Det er faktisk ingen menneskerett å vise skuespillere frontalt naken mot deres vilje og i en sammenheng hvor sitatrettens grenser er grovt trampet over!

Artikkelen har tidligere stått på trykk i Dagsavisen.

Mens vi venter på at det skal gå over

Norge er overmodent for å ta skritt mot dype, strukturelle forandringer på teaterfronten, mener Hans Henriksen. Artikkelen er basert på et muntlig innlegg holdt under Frilansfestivalen i mai. Forfatteren er regissør, professor og ansvarlig for regiutdanningen ved KhiO.

AV HANS HENRIKSEN
Jeg har blitt bedt om å holde et innlegg rundt spørsmålene om det er mulig for institusjonene å være nyskapende og langt framme i utviklingen av teaterkunsten, eller om institusjonene er seg selv nok. Mitt svar på begge disse spørsmålene er JA.

Institusjonene er seg selv nok. Ikke fordi de befolkes av bakstrevske eller mette kunstnere og teatersjefer, men fordi de befinner seg i en skrustrikke som synes å bli strammere og strammere for hvert år. Skvisen tvinger fram handlingsmønstre som er rettet mot å beskytte seg selv i en utsatt posisjon.

Da blir institusjonene seg selv nok. Men institusjonene kan også være framme og nyskapende. Både viljen og evnen er der, men skrustrikken gjør at det er vanskelig for dem å utvikle genuine kunstneriske profiler. Jeg vil nedenfor ta utgangspunkt i Oslo. Jeg tror det må tenkes forskjellig

mellom de store byene og distriktene.

Kostnadsnivå

De to største teatrene i Oslo produserer og spiller i gjennomsnitt 12 forestillinger i året. Dette gjør de for en årlig overføring fra staten på ca. 150 millioner kroner, og et totalbudsjett på opp mot 200 millioner. Det betyr en gjennomsnittspris på mellom 15 og 20 millioner kroner pr. forestilling. Grunnen til denne høye prisen er kostnadsnivå. Siden 1970 har teatrene sakte, men sikkert ansatt flere og flere, de produserer isolert sett færre og færre forestillinger, og det generelle publikumsnivået holder seg stabilt. Altså, det blir dyrere og færre forestillinger til like mange publikummere. Det er tendensen. Det er ingen grunn til å tro at dette skal endre seg, hvis det ikke tas dype og overordnede grep. Det kan virke som om alle parter kvier seg for å ta disse grepene. Derfor møtes stadig nye måter å skape aktivitet velkommen av hele forhandlingsbordet: Flere samarbeider, flere guidede turer og åpnere dører for det som ikke koster noe. Alt dette kan rapporteres inn som aktivitet, mens det blir mindre og mindre av kjernevirksomheten.

Billettpriser

De viktigste og alvorligste som skjer over tid er å øke billettprisene, og å senke produksjonsnivået. Teatret fjerner seg på den måten mer og mer fra folk med normale eller lavere inntekter, samtidig som tilstedeværelsen og synligheten blir mindre. Når vi i tillegg ser at de store institusjonene også tvinges til å spille et relativt kommersielt program, blir dette dobbelt problematisk. La oss ta et eksempel: Det er ikke lenge siden Nationalteatret fjernet barnebilletten på forestillingen Kardemomme by som gikk på Hovedscenen. Nå koster billettene på barneforestillinger fra 200 til 280 kr

uansett om du er voksen eller barn. Det blir ca. 1000 kr for en familie på fire. En familie med lavere inntekt kan ikke velge dette tilbudet. Samtidig er tittelen så populær at det garantert blir fullt hus. Alle barnefamilier, som har råd, må se dette. Da har tre ting skjedd: a) Man bruker offentlige midler til å iscenesette en «blockbuster» med lav risiko, b) man utkonkurrerer andre aktører innen barneteatersjangeren i Oslo, og c) man holder tilbudet eksklusivt for byens bedre stilte.

Samfunnsmessig relevans

Det produseres også kunst på høyt internasjonalt nivå på disse Teatrene. Problemet ligger i strukturen: sammensetningen av personalet, arbeidsmetoder og produksjonsmetoder. For at et teater skal ha samfunnsmessig relevans, må det evne å tilpasse sitt uttrykk de strømninger og bevegelser som til enhver tid preger kunstverdenen og samfunnet for øvrig. Et grunnleggende premiss for dette i teatret, er at det gis rom for at nye, unike konstellasjoner kan utvikle sine uttrykk. Når store deler av det kunstneriske personalet er fast tilknyttet scener på livstid, sier det seg selv at et slikt system ikke legger opp til bevegelse og endring. Muligheter for radikal omlegging av teatrets profil blir vanskelig, om ikke umulig. Dette får en konserverende konsekvens, og gjør teatrene samfunnsmessig mindre relevante over tid.

Hybriden

Hovedproblemet i den norske strukturen ligger i hybridmodellen. Begrepet brukes av forskere for å beskrive dagens ensembler, der det er kontraktsbindingen, og ikke kunstnerisk plattform, som definerer dem. Denne hybridtanken er, slik jeg ser det, videreført i et større perspektiv: Den ligger i selve oppdraget. Se på tilsagnsbrevet:

Institusjonen skal ta seg av alt. I realiteten gis en stor sum penger til teater, og man legger seg som eiere ikke opp i annet eller mer enn om virksomheten evner økonomisk å gå i null eller ikke. Det er, og skal være, en armlengdes avstand mellom politikere og kunst i Norge. Men i teatrets tilfelle fører dette til noe helt spesielt: monopolisering, ensretting og kommersialisering. Teaterhusene som mottar pengene kan i prinsippet gjøre hva som helst, bare de går i balanse. Det differensieres i realiteten ikke om produktet er en smal eksperimentell forestilling, en bredt anlagt og ambisiøs oppsetning av en europeisk klassiker, et nytt norsk verk, en musikal eller en revy. Teatrets profil er uvedkommende når status gjøres opp av eierne. Og dette skaper hybridsituasjonen, der institusjonen skal ta seg av alt fra det rent kommersielle til det mest eksperimentelle. Det er en slik ubevisst kulturpolitikk som låser situasjonen i Oslo.

Teatermonopolet

En slik kulturpolitikk fører til få produsenter, og til utvisking av tydelige kunstneriske profiler. Hvis de store institusjonene skal ta seg av alt, slik det er i dagens situasjon i Oslo, vil et teater med høye, faste kostnader alltid måtte tenke inntjening og balanse først. Dette hensynet blir etter hvert så tungt at andre hensyn (som kunstneriske og samfunnspolitiske) blir satt på en åpenlys 2. og 3. plass på prioriteringslisten. Teatrene begynner da å ligne mer og mer på hverandre, og teatersjefens eller kunstnerens estetiske og kunstneriske preferanser får ikke anledning til å prege teatret i stor nok grad. Inntjeningspresset er så stort at de tvinges til å lete i samme bunken av titler og prosjekter, og ender fort opp med musikaler, kjente barnetitler, populære og kjente titler med stjerner eller lignende. Det at institusjonene

i så stor grad tvinges inn i dette segmentet er selvsagt en utfordring for de som ønsker privatteaterdrift i Oslo, som presses ut av markedet som stabile aktører.

Monopolisering er neppe motivet når Høyre/Fremskrittspartibyrådet i Oslo år etter år underfinansierer Oslo Nye Teater. Oslo Nye tvinges til å tenke ekstremt kommersielt, fordi de økonomiske marginene er så dårlige. Dette kommer selvsagt like mye av kostnadsnivå på drift, som av lave overføringer fra kommunen. Jeg er sikker på at politikerne ikke gjennomskuer at dette fører til en utkonkurrering av private aktører. De gjennomskuer ikke dette fordi de ikke forstår å differensiere mellom produktene. De leser inntjeningsstall og antall besøkende. Dette er indikatoren på om det drives godt eller ikke. De går ikke bak tallene og ser hva man tjener penger på, og hva som besøkes. Satt på spissen sponser norske politikere en Madonna-konsert på Rockefeller med titalls millioner, og synes at produsenten har gjort en glimrende jobb hvis det er fullt. Slik fjernes private aktører fra det markedet som faktisk kunne stå på egne ben, og slik brukes de pengene som kunne brukes på samfunnsmessig viktigere kunst, til å sikre institusjonenes eksistens. Da har hybridmodellen klart å fjerne kunstnerisk profilering og private aktører. Det er lite teatersjefene og kunstnerne kan gjøre med dette. De er gisler i dette systemet, gisler av en ubevisst kulturpolitikk.

Løsningen

Løsningen på dette er at det må være en mer differensiert kulturpolitikk på teaterfeltet i Oslo. Man må forstå at forskjellige produkter krever forskjellig form for støtte. Og forskjellig form for ideologi. Man må skille mellom tre segmenter: a) det kommersielle/private

segmentet (som bør ha en viss støtte i form av husleie osv.), b) statsinstitusjonene, der profil, relevans og kunstnerisk kvalitet bør være kriteriene for om man lykkes eller ikke, og c) det »frie» segmentet, som bør holdes adskilt fra de etablerte produksjonssystemene for å utvikle nye arbeidsformer. Disse tre segmentene må behandles forskjellig. Nå er tendensen at de behandles likt. Skal man gjøre grep rundt dette, er den store jobben selvsagt å endre institusjonene. De må bygges rundt en annen ideologi enn hybridene. Det må gjøres store endringer hva gjelder kostnadsnivå, ansettelsespolitikk og drift. Inntjeningsstrykket må ned, profil og kvalitetskravet må opp. Institusjonene må tilrettelegges for repertoardrift. Det må kunne tenkes større og lengre enn det som er mulig i dag.

- Norge er overmodent for å ta skritt mot dype, strukturelle forandringer på teaterfronten.

Fast ansatte kunstnere

Det er her debatten om de fast ansatte kunstnerne kommer inn. Jeg mener at kunstnerne er gisler i dette systemet. Vi er et lett bytte, fordi det finnes få andre kjøpere med relevante penger. Vi har ikke noe valg. Det er dette vi som kunstnere må forstå, for å evne å skjære igjennom i et komplisert landskap. Kunstnerne legitimerer systemets status quo, gjennom å skape lite, men noe av det disse institusjonene i bunn og grunn er satt til å gjøre. Profilering, mangfold, bevegelighet, fleksibilitet og risiko bør være nøkkelord for framtidens struktur. Jeg har ingen problemer med å følge Skuespillerforbundets argumenter om makt, om det kvinnepolitiske og om redselen for å bli marginalisert. Det er en feil strategi å kjempe for dette i form av faste stillinger. Man må kunne tenke sikring av økonomisk framtid,

representasjon og kvotering, uten at mennesker bindes til scener for livstid. Det er denne bindingen som er gått ut på dato. Ikke alt det andre.

Organisering og struktur er et kunstnerisk anliggende

Hvordan vi er organisert og strukturert er et kunstnerisk anliggende i teatret. Vi må ta tilbake kontroll over egen virksomhet. Kunstneriske nyvinninger på teaterfronten er tett sammenbundet med strukturelle endringer. Dette gjelder alt fra prøvetid, budsjetter, egne stasjonære hus, forhold i garderoben, og alt annet som er del av vår kunstneriske hverdag. Tar vi en rask titt på punktene Stanislavskij og Nemirovitsj Dansjenko satte opp som grunnlag for det moderne teaters gjennombrudd i Europa, ser vi at mer enn halvparten av manifestet er av strukturell, økonomisk og praktisk art. Bare en mindre andel omhandler såkalte rene kunstneriske anliggender.

Dette ser vi går igjen: I Tyskland med gjennombruddet for byteatrene, i Italia med Piccolo teatret til Giorgio Strehler, i Belgia med teaterrevolusjonen på 80-tallet, og så videre. Norge er overmodent for å ta skritt mot dype, strukturelle forandringer på teaterfronten. Faren vi står over for i dag er at vår gamle struktur dør så sakte at generasjoner skuespillere, regissører, scenografer, dramatikere, lysdesignere, kostymedesignere, musikere, komponister og koreografer ikke får gjort sitt. De blir sittende og vente på at det skal gå over. Det er det etter hvert mange som gjør. Og det kan ta tid.

Jeg håper derfor dette innlegget kan være starten på en debatt som får teaterkunstnerne på banen i forhold til de strukturer som er grunnlaget for deres kunst. Kanskje kan en slik debatt framskynde den endring som en dag må komme. Premissene for en slik endring legges av kunstnerne.

SEMINAR SØNDAG DEN 22. AUGUST PÅ DRAMATIKKENS HUS:

Kompromissløse, thespianske kunstner - hvor er du?

«En skuespiller er en person som uttrykker en rolle for et publikum. Skuespilleren skal bla. kunne synge, danse, lese, forstå litteratur, proklamere poesi, forføre og i mange tilfeller utøve kampsport.»

Wikipedia

Skuespillerkunstner –
hvor har det blitt av deg?

Når føler vi at vi er skapende kunstnere?
Er det kun når vi lager våre egne forestillinger?
Er instruktørens og stykkenes rammer for
stramme til at det er mulig for oss å være
medskapende? Kaller vi oss kunstnere?

Vegard Vinge har uttalt:
«Det jeg savner i Norge er folk
som inntar klare posisjoner.
Estetiske posisjoner, politiske. Det er
ingen klare fingeravtrykk. Jeg tror ikke
på kompromisser i kunsten.»

Kan skuespillere i Norge innta klare
estetiske og politiske posisjoner?
Eller er det for «farlig» for oss?
Tillater bransjen at det finnes
markante personligheter?
Tillater publikum det?
Kritikerne?

Med dette seminaret ønsker vi å sette fokus på holdninger til og blant skuespillere
som kunstnergruppe og vårt eget syn på kunstneren i oss. Vel møtt!

Prosjektansvarlig: Marika Enstad

Endelig program på www.skuespillerforbund.no

PÅMELDING TIL NSF@SKUESPILLERFORBUND.NO INNEN 13. AUGUST

Piratkopieringens pris

- Piratkopiering forårsaket i 2008 et bortfall av 185 000 arbeidsplasser i europeisk kulturnæring, og tallet vil øke til 1,2 millioner innen 2015 dersom ingenting gjøres for å stoppe utviklingen, sier fransk økonomiprofessor.

PRESSEMELDING FRA FIA: Undersøkelsen «Building a Digital Economy» ble presentert under en internasjonal pressekonferanse i Brussel, 17. mars 2010. Dette er den første europeiske undersøkelsen som måler både kulturindustriens bidrag til Europas BNP og næringens økonomiske tap forårsaket av piratkopiering.

Tapte arbeidsplasser

Økonomiprofessor ved Paris-Dauphine-universitetet Patrice Geffron har ledet undersøkelsen som har fått undertittelen «The Importance of Saving Jobs in the EU's Creative Industries», altså viktigheten av å redde stillinger i EUs kulturnæring (vår oversettelse). Geffron anslår at piratkopiering forårsaket et bortfall av 185 000 arbeidsplasser i 2008, og han spår at tallet vil øke til 1,2 millioner i 2015 dersom ingenting gjøres for å stoppe utviklingen.

Hovedfunn i undersøkelsen:

· Europeisk kulturnæring utgjør om lag 14 millioner stillinger og bidrar

med 860 millioner euro til Europas samlede BNP.

· I 2008 opplevde de sektorene som rammes hardest av piratkopiering (tv-serier, film, musikkinnspillinger og dataspill/software) bortfall av 185 000 arbeidsplasser og et samlet tap i salgsomsetningen på 10 billioner euro som følge av piratkopiering og ulovlig fildeling.

· Dersom ingenting gjøres for å stanse utviklingen, anslår man at tapene i 2015 vil være så høye som 240 billioner euro og 1,2 millioner stillinger.

Paraplyorganisasjoner som UNI-MEI – som representerer fagforeninger innen kunst, media, underholdning – og FIA (International Federation of Actors) og deres tilknyttede medlemsorganisasjoner støtter undersøkelsen, som dokumenterer de dramatiske konsekvensene ulovlig fildeling har for kulturnæringen.

Rapporten «Building a Digital Economy: The Importance of Saving Jobs in the EU's Creative Industries» er utarbeidet av Tera Consultants og kan lastes ned fra www.iccwbo.org. Lenke finnes også på forbundets hjemmesider, under «Aktuelt og fakta».

www.skuespillersenter.no

Norsk Skuespillersenter

Welhavens gt. 1

0166 Oslo

Tlf: 22 20 65 60

post@skuespillersenter.no

Norsk Skuespillersenters høstprogram 2010

Fullt program og påmelding på våre nettsider www.skuespillersenter.no

Påmeldingen åpner 7. juli!

AUGUST

Uke 33: **Prøverom : Bitterfitta - Barnevognteater** m/Hanna Kavli Lund.

25. august: **Speedpitch!** Velkommen til speeddate mellom ulike kunstnere! Pitch din idé eller fortell om ditt prosjekt, finn nye samarbeidspartnere og få gode tilbakemeldinger bare noen dager før søknadsfristen i Kulturrådet. Alle pitchere får benytte Prøverommet i løpet av høstsemesteret.

26. august: **Møte med Norsk Kulturråds scenekunstkonsulent:** Elisabeth Egseth Hansen forteller om støt-teordningen for fri scenekunst, og tar imot spørsmål.

SEPTEMBER

4. september: **Leserom: Dager under av Arne Lygre** m/Victoria Meirik.

8. september: **Oppstart: Psykodrama** m/Marit Jøklung. Et dypdykk i ditt skattkammer for ytterligere frigjøring av ditt kunstneriske jeg. Fire onsdager på rad.

8. – 10. september: **Techniques for acting – The American way.** The Ideas of Sanford Meisner. Yvonne McDevitt is hosting a workshop in Meisner Training, that is an interdependent series of exercises that build upon one another.

11. september: **Audition for the Lofoten Film Project Laboratory** in November (se s.21), Yvonne McDevitt.

14. – 15. september: **25 års teatergalskap!** Med gamle komfyre, spektakulære teatermaskiner og vektløse skuespillere. Anne Marit Sæther inviterer til et møte med Cirka Teaters visuelle univers.

16. – 19. september: **Prøverom: «Reisen i fangenskapet»** m/Berit Rusten. Visning/diskusjon 19. september!

20. september: **Leserom med Anders T. Andersen.** (Dramatiker/ tekst annonseres senere.)

22. september: **Leserom: Kraznoyarsk av Johan Harstad** med Jonas Corell Petersen.

22. – 23. september: **Spill for kamera** m/Celine Engebriksen. **TROMSØ**

23. september: **«Eget kompani - realitet eller illusjon?»** med Per Olav Sørensen. NonStop festivalen, **MOSS**

24. september: **Ådissjen – læremester og elev.** NonStop festivalen, **MOSS**

26. – 28. september: **Tom Lycos from the Zeal Theatre.** Zeal is dedicated to creating original, educative and entertaining theatrical productions. Welcome to a workshop in how to create theatre with only the voice and the body and develop characters quickly. The main focus of the workshop will be dealing with how to make theatre as a group in a short time.

OKTOBER

1. oktober: **Introduksjon til å lage egen hjemmeside.** Mange skuespillere ønsker å presentere seg selv gjennom egen hjemmeside. Vi gir introduksjon til en enkel mal.

4. – 8. oktober: **Viewpoints** med Jonas Corell Petersen. Viewpoints er en improvisasjonsform som tar utgangspunkt i en hovedinndeling av scenekunst i seks deler i tid og rom. Teknikken utvikler improvisatorisk presisjon, fleksibilitet og styrke, og gjør det mulig å kunne arbeide hurtig i et ensemble.

11. oktober: **Bransjetreff på Teaterkjeller'n.** Vel møtt til gode priser og godt selskap!

Norsk Skuespillersenter er et kompetansesenter for faglig og kunstnerisk utvikling innen scenekunst. Senteret skal bidra til tverrfaglig samarbeid mellom kunstnere, miljøer og organisasjoner innen scenekunst, film, billedkunst, dans og musikk.

- 12./13. oktober:** **Oppstart: Monologmaraton**
Kjersti Horn leder to grupper i en treukers monologmaraton. Kurset tar utgangspunkt i monologer fra boken MonolUNG. Gruppene møtes til visning og monologfest den 28. oktober.
- 13. oktober:** **Oppstart: Studio X** m/Peer Perez Øian
Gjennom 6 uker har du som skuespiller mulighet til å jobbe med regissør Peer Øian. Det er ingen tvil om at trening og engasjement forbedrer og holder talentet ved like. Seks onsdager på rad.
- 14. oktober:** **Introduksjon til Complete Vocal Technique**
Reidun Sæther gir en introduksjon til Cathrine Sadolins sangteknikker.
- 15. oktober:** **Oppstart: Sangundervisning** med Reidun Sæther.
Reidun er utdannet ved Cathrine Sadolins institutt i København, og lærer bort hennes metoder. Fire ganger, kun aktive deltagere.
- 22. – 24. oktober:** **Funny Bones** med Birgitte Fjeld Bjørsvik. Hvilke komiske karakterer ligger på lur i deg?
- 22. oktober:** **Leserom: Folkehelsa av Carl Frode Tiller** med Peer Perez Øian. **BERGEN**
- 28. oktober:** **MonoLUNG!** Den nye monologsamlingen for unge, MonoLUNG, slippes på Transit Forlag, og vi feirer dette med slippfest og monologvisning!
- NOVEMBER:**
- 1. – 7. november:** **Commedia dell' arte** m/Stephen Hutton.
- 3. november:** **Leserom: Arv av Gyrid Axe Øvsteng** med Line Rosvoll
- 3. – 4. november:** **Workshop med Teater NIE.** Teaterhuset Avant Garden, **TRONDHEIM**
- 4. – 6. november:** **Soloforestillingen.** Regissør og skuespiller Birgitte Fjeld Bjørsvik leder et tredagerskurs som utforsker soloforestillingens prosessarbeid. Et ideelt kurs for deg som tenker på å lage en egen forestilling en gang i livet. **TROMSØ**
- 8. – 9. november:** **Innføring i metoden Viewpoints** m/Peer Perez Øian. Tøndelag Teater, **TRONDHEIM**
- 10.– 12. november:** **Techniques for acting – The American way.** The Ideas of Uta Hagen. Yvonne McDevitt is giving a presentation of Hagens method broken down in to 3 sections: «the actor», «the object exercises» and «the play and the role».
- 11. – 12. november:** **Spill for kamera** m/Celine Engebrigtsen. **TRONDHEIM**
- 13. – 14. november:** **The Lofoten Film Project Laboratory** and Yvonne McDevitt are seeking 15 Norwegian (or Norway based) actors for an experimental film project. This laboratory will be an investigation of techniques and ideas for creating this project. Audition for lab on the 11th of September.
- uke 46:** **Tekstlab – Nye stemmer, nye historier.** Vil du skrive for teatret? Har du en god fortelling du vil formidle til andre? Send inn din tekst til Tekstlab.
- 22.– 25. november:** **Creative Residency with Frantic Assembly!** Welcome to a workshop with the well known Brit-

ish group that produces thrilling, energetic and uncompromising theatre. The company makes work that reflects contemporary culture and attracts new audiences.

Uke 48 og 49:

Lag din egen showreel/presentasjonsvideo som du kan sende til teatre, castingbyråer og regissører. Med instruktør Stephen Hutton.

DESEMBER:

7.– 11. desember:

Robyn Lee: «In The Moment: the Art of Being», BERGEN

Robyn Lee is coming back for the third time to Bergen to teach actors and actresses in her method through a workshop, exploring scenes and monologues. She also teaches in New York, Los Angeles, Denmark, Australia, to mention some.

Dato ikke satt:

Lynkurs i lys med Martin Myrvold

Vil du ha noen enkle tips om lyssetting til din forestilling? Det blir også gitt tips for deg som skal ut på turné og ønsker tips om det å forholde seg til arrangører på kulturhus, teknisk rider osv.

Dato ikke satt:

Dukkeførerworkshop m/ Anne Marit Sæther. Den Nationale Scene, BERGEN

UTVIKLING:

Det er mulig å søke prøverom/laboratoriet for å utvikle/prøve ut ditt prosjekt. Se våre hjemmesider for mer informasjon!

Med mindre annet er anvist finner arrangementet sted på Norsk Skuespillersenter i Welhavensgt 1. Fulle utlysningstekster for hvert arrangement og kommende arrangementer legges ut på våre hjemmesider, www.skuespillersenter.no.

Faglig vorspiel tar et steg videre!

AV HANNA KAVLI LUND

KRETSLEDER OSLO/AKERSHUS

Det betyr spennende bookinger, store navn, økt publikumskapasitet og ikke minst en bar!

Det månedlige arrangementet Faglig vorspiel er en arena der både skuespillere og andre aktører i de kreative in-

Etter en spennende vår med godt oppmøte på alle arrangement øker Norsk Skuespillerforbund og Norsk Skuespillersenter den økonomiske støtten til Faglig vorspiel.

dustriene møtes for å samtale, lære og inspireres. Programmet skal ha en faglig tyngde, samtidig som man tilrettelegger den sosiale arenaen som trengs for nettverksbygging og idéutveksling. Med dette i tankene utvider vi nå programmet til å også inneholde underholdning ved hvert arrangement, og Teaterkjeller'n stiller med bar under høstens fire arrangementer på Norsk Skuespillersenter.

Vi lurer på hva som skjer utenfor Norges grenser innenfor film og teater. Med oss får vi regissører, produsenter og skuespillere som har jobbet i USA,

Danmark, Russland og Sverige.

Faglig Vorspiel arrangeres av NSF's fri-lanskrets Oslo/Akershus i samarbeid med Norsk Skuespillersenter.

Faglig vorspiel er åpent for alle, og det er gratis inngang!

For fullstendig program, se www.skuespillersenter.no eller www.skuespillerforbund.no

Fair use, fair trade?

Internett flommer over av ulovlig fildeling og streaming av musikk, film, spill og litteratur. Piratene krever «fair use», altså at det kreative innholdet skal kunne deles ut til alle. Men hva med «fair trade» overfor rettighetshaverne, spør leder av den danske AntiPiratGruppen. Han tar til orde for skriftlige advarsler til de som deltar i ulovlig fildeling.

AV PEDER SCHØNNING, ADVOKAT
I den offentlige debatten oppfatter jeg av og til at noen ser på ulovlig fildeling som en motstandskamp, som et uttrykk for en politisk opprørsbevegelse. Men det er noe tull; piratene er like lite frihetskjempere som Mogens Glistrup (grunnlegger av det danske Fremskridtspartiet, bl.a. dømt til fengsel for skattesvindel red.anm.) var det i sin kamp mot å betale skatt. Jeg synes tvert imot at piratkopiering er et uttrykk for dårlig stil, bedrageri og pinlig gjerrighet.

Det kopieres uhemmet vha. nettet uten en tanke for dem som har laget det kreative innholdet – og gjerrigheten blir strakt så vidt at man ikke bare kopierer gratis til seg selv, men også deler andres musikk og filmer fritt ut til andre gjennom fildelingsnettverk.

Ellers går jo de fleste av oss inn for ordentlige forhold bak de varene og tjenesteytelsene vi mottar. Vi vil ikke ha tingene billig eller gratis for enhver pris. Vi går inn for «fair trade», rettferdig handel, så kaffebøndene som dyrker kaffebønnene våre skal få rimelig betalt. Og vi går inn for at utenlandske arbeidere skal få betalt i henhold til avtaler.

Opphavsrettsøkologi

Hvis vi ser opphavsrettsøkologisk på

det, kan vi bare få bærekraftig kreativt innhold hvis vi gjenoppretter betalingsbalansen, så de kreative kreftene kan få rimelig betalt.

Vi kjenner til unnskyldningene, men ærlig talt: At det er lett å kopiere materiale på nettet, er selvfølgelig ikke noen unnskyldning. De færreste av oss kunne tenke oss å stjele fra en selvbetjent forretning, selv om det er

Opphavsrett handler om rett til selvbestemmelse.

[...] Det er denne selvbestemmelsesretten piratene undergraver.

kjempelett. Med andre ord: Bare fordi noe er mulig, er det ikke nødvendigvis lovlig; den sannheten gjelder i den fysiske, så vel som i den virtuelle verden.

At man har dårlig råd til å betale for musikken, fordi man har studielån eller sosialstønad, er selvfølgelig heller ingen unnskyldning -- og heller ingen plausibel straffefrihetsgrunn overfor politiet, hvis man stjeler CDer i en av de få platebutikkene vi har igjen.

Hulheten i piratenes argumentasjon er i det siste blitt tydelig demonstrert ved at forskjellige CDer til inntekt for jordskjelvofrene på Haiti er blitt massivt fildelt – selv om meningen jo var at forbrukerne skulle betale for musikken, så man kunne hjelpe ofrene. Når man velger å piratkopiere selv velde-

dighet, har man avslørt sine selviske motiver, som ikke en gang er verdt en dårlig unnskyldning.

Skader det kulturelle kretsløpet

Piratkopiering skader det kulturelle kretsløpet. Når noen kopierer og distribuerer beskyttet materiale uten tilatelse, kommer ingen vederlag tilbake til kunstnerne og produsentene. Hvis en kunstner ikke tjener noen penger på sin virksomhet, kan det være at han eller hun velger å beskjeftige seg med noe annet. Og hvis en produsent ikke får igjen investeringen sin, blir det ikke satt av penger til nye filmer. Resultat: Det blir produsert mindre kreativt innhold.

De tørre tallene taler sitt tydelige språk:

- I følge en norsk undersøkelse (Norstat) fra 2009 har 70 prosent av alle unge under 30 år med adgang til internett, lastet ned musikk uten å betale for det (minst 90 prosent av dette er hentet fra ulovlige hjemmesider).

- En dansk Megafon-undersøkelse siste år viste at 11 – 12 prosent av de spurte hadde lastet ned musikk og /eller film på en ulovlig måte i løpet av de siste seks månedene. Blant dem mellom 18 og 29 år, var andelen 32 prosent.

- Det danske analysefirmaet YouGov Zaper gjennomførte tidligere i år en undersøkelse om piratkopiering av spillefilm. Den viser at 17 prosent i

alderen 20 – 65 år laster ned film fra nettet, eller får ulovlige kopier av venner og bekjente. 24 prosent av dem i alderen 20 – 29 laster jevnlig ned film fra nettet.

Piratkopiering tørker ut de kulturelle kildene, og det går ut over de kreative yrkene, som vi ellers ifølge politikerne skal leve av i fremtidens opplevelsesøkonomi.

Rett til selvbestemmelse

Opphavsrett handler om rett til selvbestemmelse. Den som har skapt musikk, film, litteratur, spill, software osv., kan bestemme over bruken av verket. En kan gi tillatelse på visse vilkår, for eksempel et rimelig vederlag. Han eller hun kan velge å overdra rettighetene til andre, for eksempel et forlag. Opphavsmannen kan også velge å gi bort rettighetene, eller for eksempel bli med i en Creative Commons License. Det er denne selvbestemmelsesretten piratene undergraver.

Vi kan ikke saksøke oss ut av problemene. AntiPiratGruppen kan og bør selvfølgelig forsette med å saksøke noen av dem som krenker opphavsretten, men det er ikke på den måten vi kommer problemet til livs. De lov-

lige alternativene – nye forretningsmodellene der kreativt innhold gjøres lovlig tilgjengelig på nettet – er tydeligvis heller ikke nok. For eksempel er det en masse muligheter for å kjøpe musikk i nettbutikker, eller å hente musikk via abonnementsordninger, men fildelingsnettverkene fortsetter å være populære.

De lovlige internettjenestene er også utsatt for «unfair» konkurranse fra de ulovlige tjenestene. Man kan sammenligne det med boder på et marked. Hvis man forsøker å selge en vare

fra boden sin, og naboboden gir bort den samme varen, er det temmelig dårlige odds for at man får solgt noe som helst.

Brevmodellen

Derfor må politikerne skape en politisk løsning som forplikter internetttilbyderne til å samarbeide om å i det minste sende informasjonsbrev til kunder som fildeler ulovlig. Internetttilbyderne er ikke direkte en del av problemet, men de er bestemt en del av løsningen. Det er på deres nettverk at ulovlighetene finner sted. Vi blir aldri helt og holdent kvitt piratkopieringen, men hvis vi kan redusere problemet i vesentlig grad, vil det være en utstrakt hånd til landets kreative yrker.

Brevmodellen går i korthet ut på følgende:

- AntiPiratGruppen finner ut av hvilke IP-adresser (dvs. internettforbindelser) som deltar i ulovlig fildeling, og gir opplysningene videre til en offentlig nemnd.

Derfor må politikerne skape en politisk løsning som forplikter internetttilbyderne til å samarbeide om å i det minste sende informasjonsbrev til kunder som fildeler ulovlig

- Nemnden får vite av internetttilbyderen hvilken abonnent som står bak gjeldende IP-adresse.

- Nemnden skriver et brev til abonnenten, og orienterer om at det har foregått ulovlige aktiviteter via internettforbindelsen. Samtidig orienteres det om opphavsrett og om sikring av trådløse nettverk og lignende.

- Hvis nemnden har skrevet til samme abonnent flere ganger, får AntiPiratGruppen beskjed om dette.

Jeg er overbevist om at slike informasjonsbrev kan bidra til å begrense krenkninger av opphavsretten i fremtiden. Det skyldes blant annet at husstander blir oppmerksomme på at det foregår

uregelmessigheter på internettforbindelsen deres, som kan spores teknisk. Brevene kan også få familiene til å prate om hvordan

man oppfører seg på internett, og hva man bør unngå å gjøre. «Man» er her typisk familiens tenåringer.

Utenlandske undersøkelser viser at 70 – 80 prosent vil droppe den ulovlige fildelingen hvis de fikk advarsler av denne typen – særlig hvis det er en mulig konsekvens av å overse advarslene. Det er verdt å merke seg at i brevmodellen vår går ikke konsekvensen ut på å kutte folks internettforbindelse. Etter at abonnenten har fått flere informasjonsbrev, går man simpelthen tilbake til den vanlige ordningen med at AntiPiratGruppen reiser erstatningskrav mv. Forskjellen ligger bare i at forbrukerne får en ekstra sjans til å tre inn på lovens smale sti, før man tyr til sanksjoner.

Et utvalg under det danske Kulturdepartementet sitter akkurat nå og ser på denne brevmodellen, som jeg håper blir til virkelighet om ikke lenge. I overveielserne fra utvalget skal vi selvfølgelig også innlemme rettssikkerheten. Borgernes rettssikkerhet, så vel som rettighetshavernes rettssikkerhet. På den måten får vi forhåpentligvis tatt et viktig skritt i retning av å få gjenopprettet den opphavsrettslige betalingsbalansen, med fair trade overfor kunstnere og produsenter.

Artikkelen har tidligere stått på trykk i og er gjengitt med tillatelse fra det danske Dagbladet Informationen.

Gestaltning av kjønn

Rebecca Root innledet seminaret med et foredrag basert på sin avhandling «There and Back Again: Adventures in Genderland» om stemmebruk knyttet til kjønnsidentitet.

AV HILDE OLAUSSEN

«DU ER SIKKER PÅ at det var her, at det var i dag, at vi skulle vente?»

Det starter med replikker fra «Mens vi venter på Godot» av Beckett, det river meg i hjertet.

Jeg er på et seminar på Kunsthøgskolen i Oslo, arrangert av fjerdeklasse på skuespillerlinjen. «Å prøve å skrive et referat fra denne innholdsrike dagen skal jeg ikke begi meg inn på. Til det ble det sagt så mye klokt, så mange selvfølgeligheter, nye sannheter eller gamle i ny forkledning, helt nye måter å se gamle problemstillinger på.

HVILKEN PLESS FÅR DU i scenerommet, som kvinne eller som mann? Hva er maskuline og feminine trekk? Hvilke rolle tar du selv – som mann eller kvinne? Tør du å dra deg selv ut av din «kvinnelige» offerrolle eller «mannlige» lederrolle?

Jeg hadde egentlig ikke tenkt over at dette skulle være et tema i 2010, men slik er det, likevel. «I en tid med økende toleranse for at begge kjønn kan inneha maskuline og feminine

kvaliteter opplever vi at teatret fortsatt arbeider med temmelig tradisjonelle former for kjønnsgestaltning,» skriver arrangørene i programmet.

DEN KVINNELIGE ROLLEN er ofte er i sin egen boks og ikke handlingsdrivende. Den mannlige rollen er den handlingsdrivende. Det er «kunst», og det er politikk. Skal vi drive politikk når vi kommer så langt som til scenegulvet? At det finnes altfor få roller til voksne kvinner er urettferdig. Hovedtyngden av publikum er utdannede kvinner over 35. Denne gruppen sitter i maktposisjoner i dag, men i de gamle klassikerne er rollene som konger, statsoverhoder og maktpersoner stort sett forbeholdt menn.

Teatret skal speile samfunnet! Eller skal vi det? Virkeligheten er nesten alltid verre enn teater...

HVA ER FEMININT og hva er maskulint? Jeg har tenkt på dette siden spørsmålet ble reist på seminaret. Det irriterer meg at jeg ikke bare kan si det med én set-

«Gestaltning av kjønn»

Seminar på KhiO, søndag 25. april

Arrangert av fjerdeklasse ved skuespillerlinjen, støttet av NSF og NSS.

Foredragsholder: Rebecca Root

Paneldebatt «Institusjonsteatrene»:

Victoria Meirik, Anders T. Andersen, Lene Therese Teigen og Njål Mjøs

Paneldebatt «Skuespilleren og rollen»:
Kate Pendry, Tyra Tønnesen, Frank Kjosås og Kyrre Haugen Sydness.

Paneldebatt «Skuespillerutdanning»:
Ulrika Ellemark og Kent Sjöström fra Teaterhögskolan i Malmö, Madeleine Nilsen og Ørjan Hattrem fra Høyskolen i Nord-Trøndelag, og Marie Blokhus og Even Lynne fra KhiO.

ning. Men det får meg til å tenke – mye. Jeg vil skaffe rollen min plass og si noe om livet på en teatral måte, kall det gjerne en «kunstig måte» (art = kunst). Målet må være å fortelle en historie som gjør en forskjell for de menneskene som kommer og ser på. Jeg håper de ikke bare ser noe rart, noe visst, men at vi klarer å ta dem med på en reise av rystende karakter.

TILBAKE TIL «GODOT». Vi skulle spille stykket på Trøndelag Teater for to år siden. Fire damer skulle spille fire mansroller. (I parentes bemerket vil jeg tilføye at dette ikke var et kvinnepolitisk sysselsettingstiltak for voksne kjerringer, vi var genuint ønsket ut i fra våre kvalifikasjoner som skuespillerinner.)

Fire uker før premieren får vi melding fra rettighetshaverne om at vi ikke får lov, fordi vi er nettopp damer. Neivel, da spiller vi stykket som menn, tenker vi og prøver videre. Det er ingenting vi må forandre i vårt spill med hensyn til forståelsen av teksten, handlingene, tolkningen av rollene. Det går ti dager. Vi får melding om at vi ikke får spille stykket, selv når vi gestalter menn. Vi får ikke gjøre det fordi vi er damer. Stor takk til fjerde klasse som arrangerte seminaret!

Reportasjeteater

-en stemme til de stemmeløse

Teatro di Nascosto i Italia har utviklet sitt Reportasjeteater som en reaksjon på landets asylpolitikk. Formen representerer en fasinerende blanding av teater, journalistikk og politikk.

AV BERIT RUSTEN

Annet Hennemann er kunstnerisk leder for Teatro di Nascosto, eller The Hidden Theatre som de heter på engelsk. Annet er opprinnelig fra Nederland, men bosatt i Volterra i Italia gjennom 20 år.

Sommeren 1998, i forbindelse med borgerkrigen i kurdisk Nord-Irak, skrev media om kurdiske asylsøkere som kom til Italia i båter. Bilder av båtflyktninger som fløt inn på de italienske strendene, flimret over TV-skjermene. Samtidig deltok Annet Hennemann og Teatro di Nascosto på Volterra Teaterfestival.

Reportasjeteateret blir til

– Hver morgen spurte jeg meg selv: «Hva gjør jeg her?» Jeg følte det som

om jeg bare gikk rundt i en liksomverden, forteller hun.

Hun bestemte seg for å møte disse båtflyktningene og ba sine kolleger i Teatro di Nascostoom å dra sammen med henne til kysten av Calabria, hvor de dramatiske hendelsene fant sted.

Teatro di Nascosto vant flyktningenes tillit, og skuespillerne fikk høre mange historier. En mor sa: «De innkalte min sønn. Jeg ble vitne til hvordan de satte hundene på ham, og hundene begynte å spise på benet hans. Så skjød de ham, rett foran øynene mine.»

– En ung mann fortalte at han hadde deltatt i den kurdiske geriljaen. Han var blitt tatt til fange og torturert, nesten til døde. Han var blitt kastet i søpla. Men, noen fant ham. Noen brakte ham til sykehuset og han klarte å

flykte til Italia, forteller Hennemann. Sammen med resten av Teatro di Nascosto bestemte hun seg for å anvende teaterspråket for å formidle disse historiene. På den måten fødtes Reportasjeteateret.

Politikere som båtflyktninger

På Teatro di Nascosto sin nettside kan man finne et bilde av hvitkledde mennesker som kommer opp fra havet. De er gjennomvåte, de går bøyd. De ser ut som om de hvert øyeblikk kan synke sammen. En person ligger i strandkanten, som om han/hun er død. Bildet gir oss umiddelbart en følelse av mange mennesker som har vært utsatt for en ulykke. Det ligner på situasjoner vi har sett i media: båtflyktninger som har havarert og drevet inn på en

Dokumentarteater:

Er betegnelsen på et teater laget ved anvendelse av materiale som er hentet fra reelle situasjoner, som rettsaksreferater, avisartikler, intervjuer etc, ofte på bakgrunn av et politisk engasjement.

Dokumentarteater ble skapt i 1920-årenes Tyskland, omfatter bla. arbeider av Erwin Piscator.

Norske eksempler er Nationalteatrets «Pendler» fra 1972, Hålogaland Teaters «Det e her æ høre tel» fra

1973, og Hedmark Teaters «En del forestillinger om rovdyr» fra 2008.

(Fra Wikipedia)

tilfeldig strand. Bildene illustrer en av gruppens mange «White actions», en form for aksjonsteater som er ett av Reportasjeteaterets varemerker.

Teatro di Nascosto har også latt de med politisk makt over asylpolitikken opptre som aktører i iscenesettelsen av asylsøkerne og innvandrerne fortellinger. Dette skjedde i Toscana høsten 2007, der regionpolitikere fikk utdelt tekster som Teatro di Nascosto hadde samlet gjennom flere år, ved å lytte til asylsøkernes og innvandrerne fortellinger. Politikerne fikk til dels regi av Annet Hennemann. Men hovedregissørene var de som

«eide» fortellingene, - **Denne formen for teater er ikke basert på mitt behov for å gjøre teater, men er utviklet ut fra behovet for å skake folk opp, få dem til å våkne.** flykte og søke asyl.

De ga råd om hvordan politikerne skulle fremføre teksten, hvilke følelser de skulle uttrykke og hvilke gester de skulle bruke. Denne iscenesettelsen ble fremført inne i parlamentsbygningen for Toscana-distriktet.

-Er det teatrets oppgave?

Verken stedene der Reportasjeteatret fremføres eller «manusutgangspunktet», er det som vanligvis assosieres med teater. Da Annet Hennemann gjestet et universitet i Australia, spurte en av studentene henne om hun virkelig så det som teatrets oppgave å formidle disse historiene?

Annet Hennemann trekker på skuldra nå hun forteller om denne episoden:

– Jeg bryr meg ikke om hva som er teaterets oppgave, eller hva du vil kalle

det jeg gjør. Om det er teater eller ikke. Jeg vil fortelle historiene på denne måten. Jeg må det!

I dette ønsket om å formidle historiene, oppstår linken mellom teater, journalistikk og politikk. Reportasjeteateret iscenesettes tett på steder der de man ønsker å berøre, befinner seg. (Europaparlamentet, parlamentet for fylkespolitikere i Toscana, rådhuset i Volterra, osv.) Fortellingene formildes direkte til politikere, som har politisk makt til å forandre. Forbindelsen mellom teater og politikk blir fysisk iscenesatt.

– For meg er det viktigste at fortellingene blir fortalt. At fortellingene når våre hjerter.

Nærkontakt med historien

I Reportasjeteatret iscenesettes fortellingene her og nå. Aktørene kan være de som «eier» fortellingene, dvs. at et publikum møter de det fortelles om, ansikt til ansikt. Eller fortellingene iscenesettes av dem man ønsker fortellingene skal nå, for eksempel politikere som får mulighet til å kjenne fortellingene på kroppen gjennom selv å være aktører. Publikum får nærkontakt med en situasjon de ellers opplever bare som en del av mediebildets flimmer. Reportasjeteater rommer et potensial som ligger i kommunikasjon gjennom kroppsspråket. Annet Hennemann

understreker:

– Denne formen for teater er ikke basert på mitt behov for å gjøre teater, men er utviklet ut fra behovet for å skake folk opp, få dem til å våkne. Jeg vil få folk til å føle i sine hjerter hvor urettferdig, hvor forferdelig og hvor sinnssykt livet til alt for mange mennesker i verden er.

Annet Hennemann og Teatro di Nascosto prøver å gi rom for de stemmer vi kanskje ikke hører, stemmer som kan gi nyanser i vårt standpunkt til asylpolitikken. Gjennom Reportasjeteateret prøver Annet Hennemann og Teatro di Nascosto å skape et uttrykk som taler inn i vår tid.

Artikkelen er basert på samtaler med Annet Hennemann, erfaringer som deltaker på seminar om Reportasjeteater i Volterra, et intervju gjort av C. Cruciani og S. Gagliarducci for Teatermagasinet «Teatro e Stori», samt informasjonsbrev fra oktober 2008.

Teatro Nascostos Reportasjeteater:

Teatro di Nascostos i Volterra, Italia har siden 1998 produsert serier av teater-reportasjer, der de formidler historiene til grupper og mennesker som vanligvis ikke kommer til orde i media. Reportasjestykkene formidler

dyptpløyende informasjon gjennom reelle personers selvopplevde erfaringer. Arbeidet førte til etablering av et dokumentarteater-akademi for flyktninger i Volterra. Her møttes

flyktninger fra ulike deler av verden og medlemmene i Teatro Nascosto til undervisning i engelsk, italiensk, data og teknikker fra reportasjeteatret. Akademiet ble nedlagt i 2008.

En pilegrims- reise ...i Ninas fotspor

29. januar i år var det 150 år siden Anton Tsjechov ble født. Det ble behørig feiret, blant annet i den lille byen Eletz i Russland, der skuespiller Eva Dons og Fabula Teater representerte Norge.

AV EVA DONS

En åpen invitasjon fra Jurij Alshitz til teatervenner over hele verden var starten på en feiring som etter hvert fikk navnet »Pilegrimstur med Nina«. I Tsjechovs ånd skulle vi reise på 3. klasse fra Moskva til Eletz, slik Nina Zarechnaja i skuespillet «Måken» gjør etter å ha fått engasjement som skuespiller der.

Nina har i stykket kommet til en erkjennelse: »nå forstår jeg at i vårt yrke - det er det samme om vi skriver bøker eller spiller teater - er det ikke ære og berømmelse som er hovedsaken, ikke det jeg drømte om, men evnen til å holde ut ... Du må bære ditt kors og tro. Nå tror jeg, og derfor er det ikke så

vondt lenger... Når jeg tenker på mitt kall, er jeg ikke lenger redd for livet.» Det var også et oppgjør med diva- og stjernenykker i det etablerte teatret i Moskva som var grunnlaget for at Kunstnereteatret ble stiftet, med Tsjechov som viktig dramatiker.

Tablåer på perrongen

Startskuddet gikk 27. januar, en iskald dag på jernbanestasjonen i Moskva der vi ble presentert for hverandre, 80 tilreisende skuespillere, musikere og filmfolk fra Italia, Kypros, Hellas, Frankrike, Argentina, England, Sverige, Tyskland, Polen og Norge med et stort pressekorps av russisk fjernsyn og media og den norske korrespondenten

Morten Ruud fra NRK. Vi var ukjente for hverandre da vi stablet koffertene og utstyr inn på en egen oppsatt togvogn på 3. klasse, en gave fra den russiske jernbanen, og fant en køye for natten. Små tablåer med Nina ventende på avgang med kofferten sin oppsto spontant. Russiske studenter fra Gitis, Kunsthøgskolen i Moskva, gikk rundt og solgte bøker skrevet av Trigorin, forfatteren Nina forelsker seg i. Vi kjente ingen, men vi hadde felles idé og mål. Jeg var full av spørsmål om hva dette kom til å bli, beruset på et vis av spenning og nye mennesker.

Enkle kår

Det var trangt og varmt og trangere og

varmere skulle det bli i toget ettersom timene gikk. Uten luftemuligheter hadde vi nådd pluss 27 grader inne, og minus 30 ute da vi etter åtte timer kom frem til Lipetskaja Oblast kl. halv seks neste morgen. Der ble vi tatt imot av skuespillerne fra ensemblet på en så hjertelig måte at den manglende komforten fort var glemt. Vi sjekket inn på et forfallent hotell som ikke var vedlikeholdt siden Bresjnevs dager. Var dette noe av hensikten med turen? Vi skal settes på prøve, vi skal se utover det materielle og skape noe sammen i Tsjekhovs ånd. Da vi kom til teatret ble vi ønsket velkommen av en folkedansgruppe som sang og danset, serverte vodka og ba oss opp til dans. Samspillet og leken var i gang, møtet var et faktum. Vi møttes på scenen for å gjøre øvelser og forberede kveldens konsert med innslag fra alle nasjoner.

Symbolisk statue

Vi hadde også fått i oppdrag å ha med en stein fra vårt hjemland for å legge et grunnlag for det som skal bli en statue av Nina i Eletz. Denne ideen, som jeg må innrømme at jeg syntes var underlig, ble et av de fineste innslagene. Hver enkelt fortalte hva de ville si med steinen de hadde tatt med. Steinen fra Norge (en diabas jeg hadde fått fra billedhugger Gunn Harbitz) ble et symbol på Tsjekhovs sterke kraft og hans humor, noe jeg tok ut fra steinens form og dimensjon. Jeg hadde det ærefulle oppdrag å hilse fra Den norske ambassaden i Moskva og fra den norske stat. Steinene hadde alle sin historie i forhold til hvor de kom fra og hva de symboliserte. Det faktum at steinen overlever oss alle gav et tidsperspektiv som gjorde at vi følte oss ydmyke og små i den store sammenhengen, samtidig som det ble betydningfullt at vi la grunnlaget for et monument som i lang tid skal bevise vår deltakelse og vårt møte.

Teater over grenser

Det er noe særegent med russere. Om de liker deg kommer du rett inn i hjertene på dem. Denne varmen og gjestfriheten fikk vi særlig kjent på når alt var fattig og forfallent rent materielt sett. Scenegulvet var mørkent, skuespillergarderobene i dårlig forfatning, kaldt, gammelt, bar preg av mangel på vedlikehold, men rausheten og gjestfriheten var desto sterkere. Språklige barrierer – få snakket engelsk eller tysk – var en liten hindring når vi møttes på scenegulvet og gjorde øvelser eller spilte sammen i Tsjekhovs sceniske situasjoner. Vi ble oppfordret til å trekke hverandre inn i scener vi hadde forberedt å gjøre. Det var særlig spennende der flere språk inngikk, og skuespillerne ikke kunne forstå hva som ble sagt, men allikevel kunne kommunisere og spille sammen! Lyttingen får en tydelighet og spenning når skuespillerne ikke snakker samme språk. Slik opplevde også vi en særlig god kontakt når vi fremførte norske sanger satt inn i situasjonen fra Måken, og publikum var helt med, sa de skjønte alt!

Takknemlig publikum

På den kaldeste årstiden i slutten av januar, på selveste fødselsdagen til Tsjekhov skulle vi hylle ham med dagens teaterensemble i Benefis Teater. I Eletz, en by som ingen kjenner til, ikke engang Moskovitter, annet enn som et navn fra skuespillet «Måken». Byen er på størrelse med Trondheim og har utkjempet store slag gjennom alle tider. Den er kjent for kniplinger og blondeproduksjon, og vitner om fallen rikdom og katedraler, hvor bare få fortsatt står etter bombeangrep under andre verdenskrig. For oss er Eletz i aller høyeste grad på kartet nå, og ensemblet har invitert oss tilbake. Det gjorde sterkt inntrykk på teatrets ensemble og byens innbyg-

«En pilgrimsreise i Ninas fotspor» - markering av 150s-jubileet for Anton Tsjekhovs fødsel.

Arrangører: Akt Zent Berlin ved Jurij Alschitz og Arterie - Centro interculturale Ricerche Teatrali ved Riccardo Palmieri.

Visninger frant sted i teatret Benefis i Eletz, Lipetskaja Oblast, Russland.

Deltakere fra Norge: Fabula Teater med gitarist Nils-Olav Johansen og skuespiller Eva Dons, støttet av: UDs reisestøtte, Den Norske Ambassaden i Moskva, Fond for Utøvende kunstnere, Fond for Lyd og Bilde.

Turen regnes som et forprosjekt til en norsk urpremiere «I Take your Hand in Mine» om Olga Knipper og Anton Tsjekhov planlagt spilt høsten 2011, støttet av NSF's Fond for frilansere.

gere at vi kom til dem. Under den internasjonale buffeen hvor hvert land bød på sine spesialiteter og vi hadde tatt med fenalår, røkelaks og akevitt, kom en ung skuespiller bort til meg og sier: «Takk for at dere kommer og gir oss en helligdag i vår grå hverdag.» Det er sterke ord fra en ung mann på 25 år!

Denne turen har beriket og forandret meg. Jeg vet mer om hva Tsjekhov er, hva Russland er, hva teater er, og jeg har fått en helt spesiell erfaring til min neste produksjon om Anton Tsjekhov og Olga Knipper. Jeg har fått være med på en tur full av kontraster, vært med på å utgjøre en forskjell! Jeg kan bygge videre på hendelsene, og det er mer enn en idé!

Et uløselig problem

AV HILDEGUNN EGGEN
JEG KOM til Trøndelag Teater høsten 1985, etter å ha vært fire år på Nationaltheatret. Siden har jeg vært i Trøn-

delag, hatt et fantastisk skuespillerliv på Trøndelag teater, vært utrolig privilegert med flotte roller i alle sjangre: komedier, tragedier og musikaler.

I 1986 SPILTE JEG AGNES i *Brand* av Henrik Ibsen, med Ståle Bjørnhaug i tittelrollen, og teatersjef Otto Homlung som iscenesetter.

Hildegunn Eggen og Ståle Bjørnøy anno 1986. Foto.: Ingar Johansen

Stikkordets historestafettpinne har kommet til Trøndelag og Hildegunn Eggen, som har valgt å fortelle om en gang motspiller Ståle Bjørnøy gav henne noe mer motstand enn hun egentlig ville ha.

Jeg kjente både Ståle og Otto godt fra før, vi hadde vært sammen i Spelet om Heilag Olav på Stiklestad flere somre, så kjemien var det ikke noe å si på. Hver lørdag var det bare vi tre som var på jobb, vi skulle løse de store scenene mellom Agnes og Brand da. Men det tok noen uker før jeg klarte å «presse» meg inn i deres små verbale oppgjør – (de var nemlig svært gode venner privat) og si «Her er jeg, jeg er også med». De skjønnte etter hvert tegninga, og omsluttet meg med humor og temperament og vi hadde en utrolig flott og morsom prøveperiode.

(Otto hadde for øvrig en humanistisk lese måte på Brand, og lagde en veldig interessant forestilling som fikk gode kritikker.)

AVSLUTTENDE PRØVER pleier å avstedkomme slitasje på personale både på og bak scenen, og det hender en sier litt for mye og for høyt som en angrer

i ettertid. Men også det motsatte kan skje. Etter en kveld med gjennomgang og lyssetting, alt gikk ræva for å si det mildt, var humøret temmelig dårlig – spesielt for regissøren.

Kommentarene var heller labre, for ikke å si ganske spydige. Da var det stykkets utmerkede scenograf, den herlige Christian Egemar, kom med den forløsende replikk: «Otto, min deilige sommerfugl, nu går vi på Teatergrillen».

VI SPILTE LENGE for fulle hus, en flott periode. Men én kveld fikk jeg et uløselig problem:

I andre akt blir Agnes presset til å gi fra seg de siste minner om sin elskede, døde sønn Alf, barneklærne som han brukte. Brand presser Agnes til å gi fra seg ett etter ett plagg til taterjenten som er der og tigger. Det som *skulle* skje var at taterjenta tar imot klærne, kaster dem i orkestergrava, og så løper ut bakerst på scenen. Men denne kvelden bommer hun, og klærne ligger tilbake på scenen etter at hun er borte. Ståle (Brand) samler dem sammen, men i stedet for å kyle klærne lukt ned i grava og bli kvitt dem, gir han dem tilbake til Agnes.

Jeg husker jeg sperret opp øynene, hjertet hamret, og jeg tenkte: Hva i all verden gjør jeg nå?!

Agnes største ønske var oppfylt, hun hadde minnene sine tilbake. Men salig Ibsens slutt var jo ikke sånn!

JEG SKRUDDE OPP GALSskapEN ett hakk

mer en vanlig, ble kvitt barneklærne, og løp i sirkler rundt på scenen mens jeg fikk presset ut de siste replikkene.

Og endelig, endelig var det slutt, jeg kunne dø og bli ferdig med den forferdelige kvelden.

Brand avslutter scenen med replikkene: «Sjel, vær trofast til det siste! Seierens seir er alt å miste. Tapets alt din vinning skapte: - evig eies kun det tapte.»

Så kommer kveldens klimaks, Ståle bøyer seg enda dypere over meg og hvisker: «Du har aldri vært bedre».

Gjett om vi lo etterpå, den kvelden.

Hildegunn Eggen utfordrer Mari Maurstad til å føre stafetten videre.

Variert sommerlektyre

**Bredt og presist
– interessante teaterperspektiv**

**Siren Leirvåg og Rolf Eriksen:
Teater i perspektiv
Thalia Publishing 2009**

Siren Leirvåg og Rolf Eriksen har skrevet en presis og interessevekkende presentasjon av forskjellige perspektiv på teateret. Boka oppleves som fyldig og relevant, selv om den kun gir en oversikt over de aller mest sentrale aktørene innen feltet. Dette er nok kjent stoff for de fleste skuespillere, men boka anbefales virkelig som en oppgradering og oppfriskning av teaterkunnskapen. Den er kanskje spesielt viktig for skuespillere som underviser i skuespillerkunst. Språket er enkelt og tilforlåtelig, det flyter godt. Boka vil passe ypperlig til undervisning i videregående skole, men altså også for folk som har levd en stund med, i og av teaterfaget.

Boka er delt inn i hovedområdene iscenesettelsen, fabelen, skuespilleren og teaterrommet. Disse ses i forskjellige perspektiv: Det hellige, det politiske, det borgerlig-realistiske, det teatral og det kommersielle. Perspektiver på sammenhenger mellom teaterets historiske, samfunnsmessige og kunstneriske betydning i fortid og nåtid presenteres gjennom viktige teatermenn som blant andre Bertolt Brecht, Ariadne Mnouchkine, Jerzy Grotowski, Antonin Artaud, Eugenio Barba og Peter Brook. Jeg liker svært godt bruken av sitater fra teaterfolkene selv. Norske samtidsteaterfolk som Tore Vagn Lid, Torill Goksøyr, Camilla Martens og ikke minst Baktruppen presenteres også.

Baktruppen er – og har vært – et viktig og interessant teaterkompani, men i denne boka får truppen nesten litt for mye plass. En slik lærebok kan naturligvis ikke behandle alt som har skjedd innen teaterverdenen i årenes løp. Eksemplene er jo også valgt ut for å passe inn i bokas oppbygning. Men for eksempel er norsk gruppeteater fra før 1985 totalt fraværende i boka. Det oppleves som vel unyansert. Dette kan nok speile en konsensusproblematikk som finnes både innfor det institusjonelle teatermiljøet og ved universitetene.

I denne boka, som også har yngre mennesker som målgruppe, er det kanskje på sin plass å sette Marcel Duchamps verk «Fontene», altså pissoaret, som eksempel på problematiseringen av hva som er kunst. Men her opplever jeg at humaniora har et problem. For når presentasjon av readymades står på timeplanen er det nesten uten unntak Duchamps pissoar som blir vist fram. Dette har muligens ført til en ytterligere ikonisering av akkurat dette objektet – på en slik måte at det hadde vært nyttig å bruke andre eksempler for å gi en bedre forståelse av nettopp dette kunstfenomenet.

Ellers oppleves boka konsis og presis med utvidende perspektiver. Den viser også hvordan teaterhistorien ser ut fra andre steder enn fra Norge. For eksempel ved å vise hvordan Jon Fosse blir mottatt forskjellig her og i Tyskland.

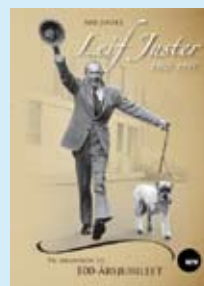
Det er kanskje kapittelet om skuespilleren som vil interessere leserne av Stikkordet mest. Her er det en fin bredde i presentasjonen av hva en skuespiller er og kan være, slik det gjenspeiles i medlemsmassen til forbundet vårt. Det er også interessant å lese om det historiske, greske skuespillerforbundet: «I det greske teaterets storhetstid var skuespilleren nærmest ansatt av staten. De hadde en så privilegert stilling at de var fritatt for all krigstjeneste og kunne ikke fengsles, verken i krig eller fred. De var organisert i lauset *De diognysiske kunstnere*, som fungerte som fagforening både i juridiske og økono-

miske spørsmål. Det var derfor en aktiv og velsett skuespillerstand som vokste fram, med en posisjon i samfunnet som den aldri har hatt siden.» Akk ja.

Jeg liker godt bokas høye presisjonsnivå rundt temaer som eksotiseringen av «de andre» og rundt spenningen og konflikten mellom kunst og det kommersielle.

Teaterets historie og posisjon i samtiden må alltid skrives på nytt og ses på i samtidsperspektiv for å kunne forstås. Leirvåg og Eriksen lykkes godt med sin versjon!

ELIN LINDBERG

Leif Juster i bilder

**Siri Juster: *Leif Juster 1910-1995.*
En minnebok til 100-årsjubileet
NRK Aktivum AS 2009**

I år er det 100 år siden Leif Juster ble født. I den anledning har Siri Juster, en av hans to døtre, utgitt et meget personlig minnealbum om sin far, som også er av stor allmenn interesse.

Innledningsvis gir hun et svært personlig portrett av Justers spennende liv. Her lykkes hun i å fortelle hvorfor han ble til hele Norges Leif Juster, til tross for at han aldri var tilsatt på et teater utenfor Oslo. Foruten Justers personlighet, ligger mye av forklaringen i hans medvirkning i filmer og fjernsyn, og at «alle» som besøkte Oslo selvsagt benyttet anledningen til å oppleve Juster i fri utfoldelse i en av hans utallige re-

vyer.

Til tross for at Juster hadde en rekke «ordentlige roller», som han spøkefullt ville ha uttrykt det, er det som den glimrende og glitrende revyartisten han huskes. Knapt noen scenisk opptreden er så krevende som revyformen. Mange har skaffet seg «et kvarters berømmelse» på revyscenen, men å skape en varig karriere der som huskes i ettertid, lykkes kun en håndfull med. Gjennom sitt billedrike minnealbum og sine enkle kommentarer, lykkes Siri Juster fullt ut med å vise hvordan og hvorfor nettopp Juster maktet dette.

Siri Juster har ordnet sitt minnealbum kronologisk og delt det inn i tiår. Hvert tiår åpner med en kortfattet ingress som poengtert forteller det viktigste som skjedde. Deretter følger både private og kjente bilder, som gir et levende bilde av Justers mangfoldige roller på scenen, som teatersjef, familiemenneske, medmenneske og pensjonist.

«Å stå på scenene og vrøvle med publikum i salen er rene champagnerusen for meg», uttalte han da han markerte sitt 25-årsjubileum som skuespiller. Bak moromannen Juster lå det mye alvor og selvinnsikt, og ikke minst utrolig mye arbeid. Men som den ekte komikeren han var, lyktes han i å skjule dette når han satte sitt publikum i den rene champagnerusen.

Selv som pensjonist holdt Juster et meget høyt aktivitetsnivå. Betegnende nok for hans forhold til publikum, optrådte han for siste gang i et veldedighetsarrangement på St. Hanshaugen i Oslo i 1994. Året etter døde han. At Justers begravelse var på statens bekostning, var det endelige beviset på hvor folkekjær han var, og at han virkelig var hele Norges Juster. Et konkret uttrykk for dette er også alle prisene han ble tildelt.

Med «Leif Juster 1910-1995. En minnebok til 100-årsjubileet» har Siri Juster gitt oss et flott og varig minnealbum for de kommende hundre årene.

THORALF BERG

Noras modell

Inger-Margrethe Lunde:
Mitt navn er ikke Nora
Arneberg Forlag 2009

Mange som har spilt i eller sett Henrik Ibsens *Et dukkehjem* oppført, har nok undret på om Ibsen hadde en modell for Nora. Inger-Margrethe Lunde, lyriker og dramatiker, samt mangeårig kritiker innen litteratur, teater og dans, argumenterer svært så overbevisende i *Mitt navn er ikke Nora* for at svaret er ja: nemlig Laura Kieler, født Müller. I 1997 ble det funnet mange hundre brev og et omfattende erindringsmateriale etter Laura Kieler, som avdekket sider ved forholdet mellom Kieler og Ibsen som tidligere var ukjent.

Laura Kieler ble født i Tromsø, flyttet til Steinkjer, og som 15-åring ankom hun Kristiania. Som 20-åring skrev hun *Brands Døtre*. Et Livsbilde som et svar på Ibsens *Brand*. Hun flyttet til Dresden, der hun ble forlovet, og i et par måneder hadde hun meget god kontakt med Ibsen-familien. Ibsen ga henne kallenavnet «lerkefuglen». I 1872 døde Lauras far, og hun giftet seg med sin forlovede Victor Kieler. Lykken varte ikke lenge. Etter noen år fikk han tuberkulose. I hemmelighet tok Laura Kieler opp lån, som ble brukt på en helsereise til Sveits og Italia.

I 1877 besøkte hun Ibsen på nytt. Hun fikk pengeproblemer og ba venner, også Ibsen, om hjelp, men med negativt svar. Et nytt hemmelig lån hun ikke maktet å innfri førte til at hun fikk psykiske problemer, som resulterte i et mentalt sammenbrudd og tvangsinn-

leggelse på Sankt Hans Hospital i København i 1878. Kieler-familien krevde skilsmisse, og hun ble fratatt sine tre barn. Da hun ble utskrevet, flyttet hun til sin mor. I 1880 vendte hun tilbake til sin mann, og fikk barna tilbake.

Nei, dette er ingen omskriving av *Et dukkehjem* fra 1879, men Laura Kielers livshistorie, som Ibsen kjente svært inngående. Historien om Laura Kieler er nesten utrolig, og parallellene med *Et dukkehjem* så mange og nære at de ikke kan skyldes tilfeldigheter. Etter *Et dukkehjem* ble den gode kontakten mellom Laura Kieler og Ibsen-familien avsluttet.

Alt dette viser Inger-Margrethe Lunde på en utmerket måte i den svært interessante og til dels spennende «*Mitt navn er ikke Nora*». Selv om fremstillingen er dokumentarisk, med fakta og sitater fra primærkilder, er boken ikke en litteraturvitenskapelig avhandling. Lunde tillater seg nemlig å skape replikker og forestille seg hva personene tenker og mener. Slike grep gjør dette til en meget leseverdige bok. Litteraturlisten og personregisteret samt grundige noter, gjør at *Mitt navn er ikke Nora* også fungerer utmerket som bruksbok. Alle som på en eller annen måte beskjeftiger seg med «*Et dukkehjem*», vil ha stort utbytte og glede av Lundes bok.

THORALF BERG

Diverse:

PIT 2010

Porgrunn Internasjonale teaterfestival går av stabelen 23.-27. juni, og byr som vanlig på en rekke workshops og aktiviteter ved siden av sceneprogrammet.

Drop-in kurs:

Burnt out Punks: «Danseakrobatikk»
Torsdag 24. juni kl. 10 – 13, kr. 100,
Teater Albatross: «Den skapende skuespilleren», 25. juni kl. 10 – 13, kr. 100,-
Cirkus Cirkör: «Sirkus» 27. juni.
Workshop kl 10, 11 og 12, kr. 100,-
Kristin Friis og Grete Rokstad: «Figurverksted og gjenbruk» torsdag 24. og fredag 25. juni kl. 11–13

Scene:Bluss

Torsdag til søndag kl. 15 – 17:
Norrønahallen (Porselænsfabrikken)
Scene:Bluss er et faglig forum og møteplass for freelansere, nyetablerte skuespillere og grupper. Som deltager får du artistkort, som gir deg 50% rabatt på forestillingene under PIT, tilgang til hjelperkantina der du får brødmatt og enkel servering. Kontaktinformasjon: Grenland Friteater 35 93 21 00
Scene:bluss er åpent for alle og du behøver ingen billett.

Møtepunkter

Torsdag - søndag kl. 13:30 – 14:30
Torsdag 24.6: Cirkus Cirkör – en av verdens ledende nysirkusgrupper.
Fredag 25.6: Companhia do Chapito – nyskapende om Shakespeare.
Lørdag 27.6 kl 15: Nye tider for Teater Ibsen – et møte med teatrets nye kunstneriske leder, Anders T. Andersen.
Søndag 28.6: Teater Albatross – film og fortelling om Afrika-prosjektet.
Lørdag 26.6 kl. 15 – 17: Paneldebatt: Regionteatrene - Seg selv nok? Skal vi bygge teatre i distriktene basert på hovedstadsmiljøet eller satse på lokale krefter? Hvilket forhold har teatrene til den regionen de arbeider i? Hvordan forholder de seg til frie grupper og andre aktører i teaterfeltet? Er regionteatermodellen slik vi kjenner den moden for revisjon?

Mer informasjon på www.pit.no

Metodi-festivalen

Ti dager med workshops, konferanser og debatt med fokus på skuespillefaget - og et møte mellom de mest anerkjente skuespillermetodene i den vestlige teatertradisjonen. Cecina & Castiglione cello, Toscana, Italia 1. oktober - 10. oktober 2010.

Metodi-festivalen utforsker og utfordrer ulike retninger innen skuespillefaget under ledelse av kjente og etablerte coacher og lærere.

Festivalen tilbyr en unik internasjonal arena for utveksling av teknikker, tradisjoner og nye tendenser innen skuespillefaget.

Den tredje Metodi-festivalen fokuserer spesielt på fem ulike teknikker: Viola Spolin, Sanford Meisner, Keith Johnstone, Lee Strasberg og Clive Barker.

Workshops er åpne for profesjonelle skuespillere, elever, coacher og for dramatikere.

Pris for 10 dager og nesten 100 timer med undervisning og workshops: 600 Euro (med losji : 800 euro)

Besøk nettsiden hvor du vil finne informasjon om årets lærere, om opphold og losji så vel som om årets program www.metodifestival.org

Teaterpris til Berit Rusten

Sør-Trøndelag Teaterverksteds pris for 2009 er tildelt NSF-medlem Berit Rusten. Dette sier juryen i sin begrunnelse: «Berit Rusten er en av sør-trøndersk teaters mest sentrale personer. Hun har hovedfag i drama/teater ved NTNU og har i en kvinnealder vært tilknyttet en rekke teaterprosjekter som eksempelvis Rebellteatret, Teater Storm, LOs Teatertrupp, barneteater på asylmottak, teatergruppe på eldresenter og kvinneteater i Nicaragua. Hun var tidlig kjent med teatersportbegrepet, og har arbeidet mye med teater som metode, blant annet i ulike former av Boals Forumteater/«De undertryktes teater». Berit Rusten er fast tilknyttet Panter Tanter Productions og jobber i dag i Teater Polyfon som er en teatergruppe med asylsøkere og innvandrere. Hun er også en flittig brukt kurs- og foredragsholder.

Berit Rusten har et sterkt sosialt engasjement i sitt teaterarbeid –til ergrelse for noen, men til glede for mange– og fortjener stor honnør for en umiskjenn-

nelig stå-på-vilje. Vi håper teaterprisen kan inspirere henne til nye teaterprosjekter.»

Gullsekken til «Usynlig»

Skuespiller og instruktør Katrine M.E. Strøm og medprodusent Maja Bugge kunne 10. mai ta i mot prisen for beste DKS-produksjon i 2010. Prisen er på 100.000 kroner og ble overrakt av kulturminister Anniken Huitfeldt.

Gullsekken er Den kulturelle skolesekken egen pris, og deles ut for innsats for formidling av kunst og kultur i skolen. Juryen sier følgende om vinneren:

«Denne produksjonen er noe utenom det vanlige. Den er utformet som en særegen, interaktiv forestilling, laget med barn, for barn. Juryen mener produksjonen er både nytenkende og kunstnerisk nyskapende og gir elevene en nær og spennende opplevelse.

Elevene utstyres med hodetelefoner og inviteres til å løse et mysterium i Tromsø bibliotek. Ved hjelp av digitale verktøy tar skaperne av forestillingen, Katrine Strøm og Maja Bugge, bibliotekrommet i bruk på en helt ny og uventet måte.»

De øvrige produksjonsfinalistene var: Hunger (scenekunst) produsent: Figurateatret i Nordland; Lotus (kulturarv) produsent: Vestlandske kunstindustrimuseum; Mirad – Gutten frå Bosnia (scenekunst) produsent: Brageteatret.

Gullruten-vinnere 2010

Flere NSF-medlemmer kunne gå hjem med jeve priser under armen etter Gullruten-utdelingen i Bergen:

Anette Hoff og Sossen Krogh mottok hedersprisen for mangeårig innsats i «Hotel Cæsar». Maria Bonnevie fikk prisen for beste kvinnelige skuespiller for sin tolkning av dronning Maud i NRKs «Harry og Charles», mens Gard Eidsvold fikk prisen for beste mannlige skuespiller for sin innsats i «God natt, elskede» (NRK).

TV2-programmet «Torsdag kveld fra Nydalen» med blant annet Henriette Steenstrup fikk pris både for årets humorprogram og årets nyskapning.

Kurdisk kortfilmpris til Per Tofte

Kortfilmen «I skyggen av tid», produsert av Mediefabrikken og norsk-kurdiske Kardo Mansur vant hele tre priser under den årlige kortfilmfestivalen

i Kurdistan 8. mars: Beste film, beste klipp og beste mannlige skuespiller. Den mannlige hovedrollen spilles av Per Tofte, som medvirker sammen med blant annet Janny Hoff Brekke og Erland Bakker. Kardos film var en av 115 innsendte filmer fra hele verden. Prisen for beste skuespillerinnsats var på 600 dollar og en krystallskulptur.

– Dette kom som en noe utrolig overraskelse, men veldig hyggelig. Ikke minst for Kardo Mansur som har en sterk historie bak seg, ettersom han måtte flykte fra regionen der store deler av den kurdiske befolkningen ble gasset i hjel under Saddam Husseins regeringstid, sier Per Tofte til Stikkordet.

Egeberg leder Amandajuryene

Årets Amandajuryer er klare, med hele tre NSF-medlemmer representert.

- Med juryleder Ingjerd Egeberg i spissen for et lag av så dyktige og anerkjente filmkunstnere og fagpersoner er vi strålende fornøyde med årets Amandajuryer, sier festivaldirektør og leder for Amandakomiteen Gunnar Johan Løvvik.

Til sammen 21 personer med ulik faglig tilknytning til film skal finne verdige vinnere til Amandaprisen i 17 av 20 ulike kategorier. Juryen for beste regi, beste filmmanus, beste mannlige skuespiller, beste kvinnelige skuespiller, beste mannlige birolle og beste kvinnelige birolle består av: Skuespiller Ingjerd Egeberg (juryleder), skuespiller Nicolai Cleve Broch, regissør Eva Dahr, produsent Karin Julsrud, og manusforfatter Kjetil Indregard.

Arbeidet med Amanda ledes av en egen komité, oppnevnt av styret i Den norske filmfestivalen AS. Norsk skuespillerforbund er her representert av Agnete Haaland/Hauk Heyerdahl

Amandanomasjonene offentliggjøres på en pressekonferanse i Oslo onsdag 23. juni. Amandaprisutdelingen sendes direkte på TV2 fra Haugesund konserthus fredag 20. august, og er en del av Den norske filmfestivalen som finner sted 18. - 26. august 2010. www.filmfestivalen.no

Den internasjonale Ibsenkonferansen

Skien International Ibsen Conference 2010 avvikles 8. og 9. september 2010.

Årets tema er «Reading and staging Ibsen», eller «Å lese og å iscenesette Ibsen». Konferansen søker å skape en arena der akademikere og representanter fra teatret kan diskutere ulike tinæringsmåter til Ibsens drama. Det vil bli vist tre ulike forestillinger basert på «Et dukkehjem»: «Et Dukkehjem» med Visjoner Teater, «Nora's Doors» med Lamusica independent theatre group fra Egypt og «Nora: A Doll's House» med Theatre Painted Bird fra Tyrkia. Endelig program og påmeldingsskjema på www.ibsenawards.com

Til sak mot sin tidligere agent

Med støtte fra Norsk Skuespillerforbund og Norsk Artistforbund går skuespiller Kyrre Haugen Sydness til sak mot sin tidligere agent, Martin Braathen i Hobbart & Hobbart AS.

Sydness krever erstatning for ekstrakostnader og merarbeid forårsaket av feil og mangler med avregninger agenten skulle utferdige for ham. Videre mener han at agenten er ansvarlig for feil rådgivning i forbindelse med opprettelsen av et aksjeselskap for skuespillerens virksomhet.

– Jeg er overrasket over at min tidligere agent i så liten grad er villig til å ordne opp i forhold han har forårsaket, sier

Sydness selv.

Bruk av agenter er sterkt økende blant norske skuespillere og artister. Samtidig er området i liten grad lovregulert i Norge.

– Den uklare rettsstilstanden gjør det prinsipielt viktig å få en rettslig vurdering av agentens ansvar, sier leder i Norsk Skuespillerforbund, Agnete G. Haaland.

I mangel av lovregulering, rettsavgjørelser eller andre rettskilder blir avtalene skuespillerne inngår med sine agenter svært viktige. – Det er overraskende at Sydness ikke mottok en skriftlig avtale fra sin agent, selv etter å ha etterlyst det. Dette setter skuespilleren i en svært vanskelig situasjon når det oppstår tvist om agentavtalens innhold, sier Sydness advokat Espen Egseth i firmaet Seland AS.

Norsk Skuespillerforbund har i samarbeid med Actors agent og Pullman utarbeidet et sett med retningslinjer for agentvirksomhet og tips til deg som tenker på å anskaffe agent. Disse finner du på våre hjemmesider www.skuespillerforbund.no under «Økonomi»

Stipend fra NSF's Vederlagsfond 2010:

Nr.	Navn	Reisemål/formål	Bevilget
1	Marika Enstad	Mexico, research.	30 000
2	Ingunn Øyen	Research om Aung San Suu Kyi.	10 000
3	Kim Sørensen	Japan.	20 000
4	Ingjerd Egeberg	Småsteder i Norge, inspirasjon.	30 000
5	Dagrun Anholt	Til New York for å se forestillinger.	15 000
6	Svein Tindberg	Jerusalem og Gaza, research	20 000
7	Morten Faldaas	Firenze, research.	17 800
8	Gard B. Eidsvold	Italia, skrivekurs.	30 000
9	Henrik Mestad	New York for å ta klasser.	30 000
10	Per Th. Haugen	Studiereise	30 000
11	Tone Mostraum	Følge Hotel Pro Forma i arbeid.	15 000
12	Kai Remlov	Fornye kjennskap til europeisk scenek.	30 000
13	Bente Børsum	Til USA for å presentere monolog.	30 000
14	Marit A. Andreassen	Til USA/Berlin, studere Cabaretformen.	30 000
15	Kari Simonsen	Til London/New York, research.	15 000
	Sum		342 800

Tildelinger fra Norsk Skuespillerforbunds Fond for frilansere våren 2010:

	Kontaktperson/Gruppe	Produksjon	Tildelt:
1	Hanne Dieserud	«For den som elsker»	7000
2	Teater Landstryker'n	«Steget ut - veien inn»	4000
3	Valborg Frøysnes	«in oglinda»	12 000
4	Askeladden friteater	«Et dikt om livet»	3000
5	Marte Hallem tekst og tone	«Glasshertet»	6000
6	Kattas Figurteater	«Askeladden & de 100 hjelperne»	10 000
7	Teaterkompaniet Røde Rom	«Når vi døde vågner?»	10 000
8	Sarah MacDonald Berge	«Verdens kone»	12 000
9	Nina E. Bøe	«Dei harde åra»	7000
10	Maiken Ostermann	«Vepsen og Flua»	7000
11	Irene Ahnell	«Kpt Knurr og marinemysteriet»	10 000
12	Henriette Myhre	«Du og jeg...og vi to?»	4000
13	Thale Ternes	«Mellom madrassene»	4000
14	Gunn Møgseth	«Isslottet»	4000
15	Martha Kjørven	«Hvem kan vel sove da?»	10 000
16	Birgitte Fjeld Bjørsvik	«Psyke1 - the battlefield»	4000
17	Simone Thiis	«Si noe...»	6000
18	Gro Ann Uthaug	«I am Nobody»	4000
19	Janne Britt Rustad	«Ut av det blå»	10 000
20	Ida Løken	«Subfrau tales»	4000
21	Johanna Mørck	«Maria og José»	7000
22	Camilla Vislie	«Bæmbikillers»	4000
23	Martin Lotherington	«Snakk til meg»	10 000
24	Teater Grimsborken	«Per Ggynt»	12 000
25	Rebekka Nystadbakk	«Anna»	7000
26	Kompani Krapp	«Eksposisjon»	10 000
27	Rudi Skotheim Jensen	«Goldfish is meant for dying»	4000
28	Agnete G. Haaland	«Verden sett fra bakken»	4000
29	Teater Spillebrikkene	«På do med Gro»	10 000
	Sum		206 000

Vi gratulerer:

Toril Havrevold som fyller 75 år 13. juli
Randi Sommer Kløvtvedt som fyller 75 år 31. juli
Wenche Medbøe som fyller 70 år 3. juli
Gry Enger som fyller 70 år 21. juli

Årlig audition 11. oktober!

Årets audition for unge skuespillere utdannet i utlandet vil finne sted på Nationaltheatrets Amfiscene mandag 11. oktober mellom kl. 10:00 og kl. 15:00.

Årlig Audition er en mulighet til å presentere seg for mange potensielle arbeidsgivere på én gang, da alle landets teatersjefer, instruktører, castingbyråer og andre som arbeider profesjonelt med skuespillere inviteres. Auditionen arrangeres hvert år av Norsk Teaterlederforum og Norsk Skuespillerforbund.

Hvorfor: Skuespillerstudenter i utlandet har av praktiske årsaker færre sjanser til å opprette kontakt med arbeidsgiveren under studiene. Med et økende antall utenlandsstudenter oppstod behovet for et forum der teatersjefer kunne presenteres for disse.

Kriterier: Krav for deltakelse er treårig, praktisk skuespillerutdanning på høyskolenivå. Ved ledig kapasitet kan yngre søkere med annen utdanning og minimum tre års profesjonell praksis vurderes. Man kan delta maksimum to ganger på Årlig audition.

Rammer: Hver deltaker får 4 minutter til rådighet, og alle står fritt til å velge hva de vil fremføre. Alle tekster må fremføres på norsk, mens sanger kan være på et valgfritt språk. Nationalteatret stiller cd-spiller og piano til rådighet. Evt. akkompagnatør må deltaker selv besørge.

Uttak: Erfaringsmessig er det flere søkere enn plasser. Uttaket vil foretas av en jury bestående av representanter fra Norsk Skuespillerforbund og Norsk Teater- og Orkesterforening. Søkere med godkjent skuespillerutdanning som ikke tidligere har deltatt vil prioriteres.

Søknad: Skuespillere som ønsker å delta, besende cv inneholdende nødvendig informasjon om utdanning og praksis, samt et portrettbilde (headshot) til bruk i årets program.

Søknaden sendes til:
audition@skuespillerforbund.no

Søknadsfrist for deltakere er torsdag 10. september. Alle søkere får svar på e-post senest tre uker før audition.

NSF har ca. 1100 medlemmer. Vi er alle forskjellige, men vi er alle skuespillere. I vårt fag glir ofte yrke og person over i hverandre. Hva tenker hver enkelt av oss om faget og seg selv? Dette temaet legger Haakon Strøm til grunn for sine spørsmål i portrettet.

Hvem er redd for Virginia Woolf?

Gjertrud Jynge:

Kan du beskrive deg selv med tre ord?

Sky, leken og mamma.

Hva er din fremste egenskap som skuespiller?

At jeg aldri har bestemt meg for hvem jeg vil være som skuespiller. Jeg er åpen. Det morsomste er å få prøve noe jeg aldri har gjort før.

Hva er din største svakhet som skuespiller?

At jeg er pliktoppfyllende.

Hva brenner du for?

Jeg brenner for at man må våge å stå for det man mener.

Hva ser du som teaterets viktigste oppgave?

Å lære oss å verdsette det komplekse i det menneskelige; i menneskelige relasjoner.

Hva liker du best å jobbe med, film eller teater?

Teater.

Hvilken av rollene du har spilt har du likt best?

Det er ikke nødvendigvis rollene som er viktigst for meg, men regissøren.

Hvilken rolle var vanskeligst?

Alle roller er vanskeligst.

Hvem er din favoritt-dramatiker?

Jeg vet ikke om jeg har noen favoritt-dramatiker. Bare regissøren er god, kan jeg jobbe med hva som helst.

Kan du gi et eksempel på en annen skuespiller du setter høyt?

Må jeg nevne én må det bli Jorunn Kjellsby.

Hva liker du best ved deg selv?

At jeg ennå ikke har parkert; at jeg fortsatt er sulten på å komme meg videre.

Hva liker du ikke i deg selv?

De gangene jeg er feig og ikke våger å stå for det jeg mener.

Hva gjør deg redd?

Hvis jeg nå ikke skal svare så »stort», så er det en rekke små ting. Jeg er redd for å drukne og å kjøre bil, blant annet.

Hva gjør deg lykkelig?

Frokost på senga en prestasjonsfri dag,

med ungene oppi senga også! Samt det å prøve med en god regissør.

Når hadde du sist en stor teater- eller filmopplevelse?

Da jeg så «Lys» av Lars Norén på Det Norske Teatret, og da jeg så Ågot Sendstad i «Salong» og Mads Ousdal i «Brødrene Karamasov».

Kunne du tenke deg å være teater-sjef?

Nei.

Hvilket annet yrke kunne du tenkt deg å ha?

Banksjef.

Hva er ditt favorittsitat?

Harald Heide-Steen jr. skal en gang ha kommet inn på Theatercafeen, lagt kortet i baren, spandert på alle, og sagt: «Nå skal banken jammen få svi!» Det er mitt favorittsitat.

Hva er et liv?

Å elske.

Hvem er redd for Virginia Woolf?

Mannfolk.

Rose:

Sommerrosen går til Silje Vigerust Vinjar. Som ny leder for Norsk Skuespillersenter har hun gjort en strålende innsats for å gjennomføre årets Frilansfestival i Oslo - tre dager med spennende møter, strålende workshops, flott fest og masse entusiastiske, inspirerte deltagere!

Kaktus:

Sommerkaktus og lavt skydekke ønskes alle som bidrar til ulovlig fildeling! I følge en undersøkelse lansert i mars, førte piratkopiering og ulovlig fildeling bare i løpet av 2008 til bortfall av 185 000 arbeidsplasser og et samlet omsetningstap på 10 billioner euro i europeisk kulturnærings. Laster du for eksempel ned film ulovlig, er du med på å undergrave bransjens og skuespillerstandens inntektsmuligheter. Tenk litt på det.

Ha en strålende sommer!